

S. T. 8

P. Päivärinta

Pikku kuvia elämästä

Werner Höderström
Osakeyhtiö, Porvoo

Pikku kuwia elämästä

Kirjoittanut

P. Päiwärinta

Porwoosja
Werner Söderström Osakehtiö

Porvoossa 1904
Werner Söderström Osakeyhtiön kirjapainossa.

Sensuurin hyväksymä. Porvoon jouluk. 2 p. 1904.

Sisältö:

	Siv.
Mitulause	1
Sammunut ihmisyys	3
Anna	10
Wäärällä paikalla	20
Wäärällä jäljellä	24
Pötkkä	30
Säälimätön	34
Roma isä	39
Kurjuutta	44
Sairas	51
Sento sielu	54
Kultaseppä	58
Surua	63
Rakastuneet	68
Tehtailijoita	80
Weljekset	88

ihmisen elämä on vaihteinen niinkuin jonkun-
moinen panoraaman kuvio. Väitettävään,
pyrintöineen liitelee tuo kuvio silmiemme
editse ja monenlaista waariinottamista on
tuossa elämäkuviossa. Eloineen, suruineen, taisteluineen,
voittoineen, tappioineen hiipivät ne silmiemme editse pää-
määräänsä kohti. Monenlaisia tuloksia saavutetaan noissa
riehuvissa pyrinnoissa, niin yksilön, kuin perheenkin kesken,
aina sen mukaan, minkälaiset perustukset kullakin taistelijalla
on ollut.

Kun olen jo ikämies, olen nähnyt noita taisteloita
monenlaisia ja monessa muodossa; olen nähnyt taisteluita
alkavan ja loppuwankin.

Näitä eläviä kuvia aion nyt kirjoitella muistiin, mitä
eläisjäni olen nähnyt.

Ensimmäinen kuva.

Kammunut ihmisyyys.

ieneni ollut viidentoista vuotias, kun ensikeran jouduin muutamille maaseudun markkinoille. Elämä siellä oli kirjavaa sekamelskaa ja touhua, koko markkinat tuntuivat kiehuvan yhtenä mylläkkänä kuin poropata, josta en luullut kenenkään selvää saavan.

Minulle tuli sangen ikävä ja jo iltapäivällä aloin kärttää aikuisia kumppaneitani lähtemään pois. Kumppanit eivät kuitenkaan olleet niinkään kiireellisiä lähtemään kuin olisin suonut ja niin kului aika, jotta alkoi jo vähän hämärtää.

Torin toisessa päässä oli markkinakojujen välissä kapea sola. Poislähtiesämme oli se juuri patoontunut täyteen hevosia ja markkinawäkeä, niin että siitä oli vaikea läpi päästä. Silloin ilmestyi siihen nuori, kaunis mies hevosiin. Hän oli kookkaimpia miehiä mitä olin siihen elettyyn nähnyt ja niin kaunis ja rotewa, että minua oikein ihmetytti. Hän pyrki tuon ahdingon läpi, mutta ei päässyt muuten eteenpäin kuin raiwaamalla itselleen tietä. Kewestäsi siirteli hän kuormitettujakin rekiä syrjään ja hevosia pois tieltä. Kun hän siinä työnteli eteenpäin, rupeesi muuan mies hänelle innottelemaan, kysyen, kenenkä luvalla hän niin röyhkeästi elelee.

Nuorukainen vastasi, ettei hän tee kenellekään mitään väkiwaltaa, pyrki wain pois tästä ahdingosta, päästäkseen lähtemään kotimatalle.

Kun innottelija siihen wastaukseen tyytymättä alkoi kändä nuorukaiseen käski, sai hän tältä semmoisen siirron, että lensi tollonkoppina isonmatkaa ja olisi kaatunut kumoon, ellei tiheä ihmisjoukko olisi estännyt sitä. Silläwälin oli nuorimies saanut tiensä auki ja niin hän suoriutui matkaansa.

Niin, sellainen kuwa kyllä mieleen painui. Waikka olin vielä nuori, olin häneen niin innostunut, että hankin tietooni mistä tuo niin kaunis ja hywännäköinen nuorimies oli. Wihdoin kuulin, että hän oli kotoisin toijesta pitäjästä, erään Kari-nimisen sydänmaalla olewan wankan talon poika. Talossa oli kolme welijästä, joista kaksi oli jo nainutta, mutta tämä markkinoilla ollut nuorin weli vielä naimaton.

Mikaa kului edelleen, niin viimein nuorin weliin nai. Pitkä, solewa ja hento oli hänen morsiamensa, niin että tuskimpa kauniimpaa paria on koskaan yhteen solmittu. Muutamista hän kuitenkin oli wähän liiaksi markkinaforea ja kuuluija tanssileija.

Karin wäki oli warakasta ja sangen työteliästä. Ei siinä kyllä, että he tekiwät päiwät ahkerasti työtä, mutta talwiset puhteetkin oliwat kaikki ahkerassa touhussa, tehden mikä mitäkin talouden tarwetta ja waimowäki oli uutterasti käsitöidensä ääressä.

Penna — tuo nuorin weli — oli saanut olla muita joutilaampana ja oikean työn sijasta opetellut pelata tikkutelemaan wiulua. Tuotuaan nuoren waimonsa kotiin, ei hän tullut enään ryhtyneekjikkään mihinkään puhdetöihin. Iltakaudet istuiwat he kamarissaan, jossa Penna pelata luuruutteli wiulua ja nuori nainen istui työttömin käsin kuunnellen Pennan soittoa ja wäliin neuwoen häntä, kun se ei mennyt hänen mielensä mukaan. Innostuipa tuo tanssihaluinen Laura niin tawasta, että hän ypöyksin koetti tanssia

lattialla. Hymyhuulin katseli Penna kaunista waimoan ja hän rakasti kaikesta sielustaan häntä.

Karin wäki oli luonteeltaan hywin siwoa, eiwättä pitkänaikaan wikkaneet Pennalle ja hänen waimolleen luotuista sanaa, waikei heidän käytöksensä ollut taloudelle hyödyksi.

Penna waimoineen kulki kaitilla markkinoilla, kaitissa tanssiaisissa, häissä ja misä waan vähänkin tansittiin. Penna niissä tawasta soitteli ja Laura leiskui tanssin pyörteessä. Näiltä retkiltään he myöhään iltailla wetääntyivät kotiin.

Tämmöisenään kului aikaa wuosi toista.

Viimein eräänä iltana tuli wanhin weli, Mauno, Pennan kamariin; Penna oli silloinkin soittelemassa wiuluaan.

„Mitentähän se on, weliäni, kun et sinä eikä waimosi näytä enään pitävän talouden töistä mitään huolta; ei sitä pelaamalla ja joutilaana istumalla kauan eletä“, sanoi Mauno.

Penna laffasi heti soittamasta, mutta kumpikaan heistä ei wastannut Maunun muistutukseen halaistua sanaa.

Kun äänettömyys käwi pitkäksi, lähti Mauno kamarista pois.

Waan kun hän oli owesta ulkona, kiwahsti Laura suuttuksissaan: „Etteiwät häpeä! Nyt tullaan meitä jo muistuttamaan ja komentamaan. Olemmeko me heidän orjiaan! Paras on, että otamme itsemme erilleen tästä. Ostamme likempää firrkoa oman talon, jossa ei meitä tukaan komenna eikä häiritse.“

Penna ei wastannut siihen mitään eikä koko yönseutuna lausunut ainuttakaan sanaa. Mutta aamulla hän meni toisten welijien luo ja sanoi:

„Pitäähän hakea jatomiehet taloon, sillä minä tahdon saada osani erilleen.“

„Kuinka niin? Olemmekohan tähänkin asti sopineet yhdesjäsä elämään ja toimimaan“, sanoi Mauno.

„Minä en kärsi sitä, että minua ja waimoani tullaan muistuttelemaan“, sanoi Penna ärtyisesti.

„No, mutta kuulehan nyt. Itsekin sen ymmärrät, ettei leipä kaswa työttömälle. Parasta on, että pysyt yhdesiä, sillä songassa on hyvä soutaa ja kolmisäinen köysi on aina lujin“, kehoitti Mauno.

„Se on nyt kerrassa niin, että minä en jää teidän kanssanne olemaan. Eron minä tahdon — jakomiehet taloon“, uhmaili Penna, tahtomatta edes kuunnella tyhniä sanoja.

Eihän siinä mikä auttanut, waan täytyi ryhtyä jatohommiin.

Toiset weljet suostuiwat lunastamaan Pennalta hänen maaosuutensa; irtainisto ainoastaan jaettiin osinkoja myöten.

Hetki lähti Penna kirkolle maanostoon. Hän löysi mieluisensa paikan ja osti sen. Pian hän muuttikin perheineen uuteen kotiinsa, joten nyt ei ollut ketään heitä muistuttamassa työttömyydestä.

Pennan koti muuttui nyt kyläkunnan warsinaiseksi tanssipaikaksi. Olihan siinä vapaa talo, jossa ei ollut mitään orjailemista isännän ja emännän puolelta ja soittoniekkia oli paikalla. Heillä oli jo yksi lapsi muuttaessaan uuteen kotiinsa. Lapsi oli heikko, mutta ei sekään ollut esteenä tanssihaluiksille. Talwiset iltapuheet ja semminkin pyhinä iltapäiwät tanssittiin Pennan kodissa ja emäntä oli aina saapuwilla, olipa lapsen asiat miten hywänsä.

Luonnollistahan on, että semmoisessa seurassa on aina juopuneitakin ja nämät pitävät useinkin pahaa ja sopimatonta elämää, mutta ijäntäwäen suopeus oli wähitellen kaswanut siihen määrin, ettei sellainenkaan sen mielestä merkinnyt mitään.

Uika kului ja Pennalle syntyi useampia lapsia, kaikki poikia. Kun nämät kaswoiwat sen werran, että kykeni wät juoksentelemaan, tanssitettiin niitä wäliaikoina paremman puutteessa. Isä soitteli ja äiti oli opettamassa lapsiaan, kuinka sitä mennään.

Tämä pennalaisten käntös kummastutti paikkakuntalaisia. Joku naapuri rohkeni eräänä kertana muistuttaa, että eiköhän heillä ole väärä käsitys lasten kasvatamisessa.

„Mitäikä niin?“ kysyi emäntä ja hänen suuret silmänsä laajeniwat ihmettelystä.

„Minusta tuntuu waan siltä, että noin nuorena tanssittaminen ei ole oikea lasten kasvatustapa“, sanoi wieras.

„Tarwitsewathan lapsetkin saada jotakin huwia ja olla wapaudessaan“, sanoi talon emäntä.

Muun hyvän lisäksi rupeji emäntä itse tarjoomaan ryyppyjä rahan edestä wierailleen. Pennalasta tuli viimein oikea salakapakka. Suopuneita kulki siellä myötäänsä, usein jääden meuhaamaan päiväkausiksi. Tanssilaijuudet tuliwat nyt semmoisiksi, ettei siellä monta selwää ollutkaan. Hywäntahtoisuudessaan nämät Pennalan mieliwieraat tarjoiliwat isännällä, emännälle ja lapsillekin ryyppyjä pulloistaan, eiwätkä isä ja äiti panneet yhtään sitä vastaan. Siellä saiwat lapset olla waltoimina juoppojen joukossa, usein nefin juowuksissa, ja silloinkos niillä oikein naurettiin ja ilakoitiin.

Pienesjä ränstytneessä, olkifattoisessa mökisjä istuu kaksi harmaapäistä olentoa. Ne oliwat Penna ja Laura. Mökki on hataruutensa takia jotenkin kylmä.

„Hyi kun minua wiluttaa, eikä ole puita että saisi walkean pesään“, sanoi nainen.

„Käy noutamasja halvoja naapurin pinosta“, neuwoi mies.

„Entä jos näkewät.“

„Mitä joutawia, onhan nyt vielä pimeä; paitsi sitä, onhan pino ulkokuoneitten takana niin, että heidän on mahdoton sitä huomata“, sanoi mies.

„Eihän minun welwollisuuteni ole puita hankkia, sinun tehtäväsihän se on.“

„Tiedäthän, etten minä tykene liikkumaan tuon kirotin kähdin wuoksi“, sanoi mies.

Waimo kävi sieppaamassa puusylkysen naapurin pinosta, mutta sanomattoman arka hän näytti olevan, sillä hän wilkuili ehtimiseen taaksensa puita tuodessaan.

Kun he saivat tulen pehään, lämmittelivät he sanatonna sen ääressä kohmettuneita jäseniään.

„Ei tässä ole paljon haaraa eineestäkään, sillä ei ole muuta kuin vähän leipää, perunoita ja suolaisia silakoita. Waiwaishoitokin on niin wietävän kitzas, ettei laita meille kunnollista elatusta“, sanoi waimo, katkaisten äänettömyyden.

„Paljon se ei ole, mutta parempi sekin kuin ei mitään“, lohdutteli mies.

Syödesjään niukka aamiaistaan sanoi Laura Pennalle: „Oletko kuullut, kun poikamme Matti on pantu taasenkin kiinni?“

Penna säpsähti.

„Sänkinö nyt jo toisen kerran kiinni! Nyt hän jouuu pitemmäksi ajaksi linnaan ja siellä on jo ennestään Kalle ja Jussi. Ei ole heistäkään enään meille mitään apua. Kun he oliwat wapaalla jalalla toiwat he joskus meillemkin elämisen apua“, sanoi Penna.

„Warastettua tawaraa.“

„Itsepä heidät olet semmoisiksi opettanut. Nyt näet hedelmät“, sanoi Penna.

„Entä itse! Opettanuthan sinäkin olet heitä tuommoisiksi“, sanoi Laura.

„No millä tawalla?“

„Olethan heille ja koko tuolle tanssijoukolle pelannut ja suwainnut heitä talossasi, ja lapset owat saaneet wapaasti olla heidän seurassansa oppimassa kaikellaista pahuutta ja riettautta. Kun pojat jo pieninä näpistelivät, et koskaan warannut etkä nuhdellut heitä, päinwastoin nauroit sinä waan ja kehuksetit heidän noffeluuttaan.“

„Kas, kas, wai minusja se syy onkin! Mitähän jos minulla olisi ollut siweellisempi waimo, eiköhän asiat olisi toisiin. Sinä maailman kuulu tanssileija, sinähän se olet

pienestä pitäin opettanut heitä olemaan kaitesja mukana. Olet pitänyt salakapakkia ja olet suvainnut heidän tottua jo lapsena ollessaan juoppouteen. Et ole varannut etkä muistuttanut heitä mistään paheesta", syytteli Penna wuorostaan.

„Mutta olenkos minä opettanut warastamaan?“

„Olenko minä sitten?“

„Et suoranaisesti, mutta sinusja on epärehellinen henki; sen olen huomannut pitkin aikaa, ja sinusja asuu sama henki vielä nytkin. Kehoitithan juuri äskenkin minua puita warastamaan“, wäitteli Laura.

Penna waikeni ja molemmat jatkoivat ääneti niukka aamiaistaan.

Toinen kuva.

Amma.

teemme aukenee kuva kaukana Perä-Pohjo-
lasja, ylhäällä Tornionjoen rannoilla.
Reeni Riikki oli köyhän työläisperheen
ainoa lapsi. Waikka olivin köyhä aika maa-
kunnassa, olisi perhe tullut jotakuinkin toi-
meen, mutta se kuolema. Se kowa, kylmä
ja armoton wiikatemies ei katso, kuinka jälkeensä jääneitten käypi;
armotta se iskee waan kun hänen aikansa tulee.

Paiikkakunnalla riehui ankara lawantauti, joka lukuisesti
laski ihmisiä viimeiseen lepokammioonsa. Reeninkin vanhem-
mat sairastuivat tuohon kamalaan tautiin ja jonkun wiikon
sairastettuansa kuoliwat he molemmat samalla wuorokaudella.

Reeni parha joutui aiwan puille paljaille, mutta pitäjän
waiwaishoito koki pitää hänestä huolta.

Paiikkakunnalla oli maankuulu rikas talo, jonka nimi
oli Mäkiwuotka. Talo sijaitsi korkealla mäellä ja siitä oli
awara näköala ympäristöön. Moni wuotista wiljaa oli ai-
toissa, mutta eräässä aitasssa oliwat hinkalot täynnä kisko-
tuita petäjänkuoria. Waikka oli niin runsaasti wiljaa, ei
Mäkiwuotkassa syöty koskaan selwää leipää, waan pantiin
aina petäjäistä sekaan.

Talossa oli kauan taisteltu farua luontoa vastaan.
Tämä oli opettanut ijäntäwäen säästäwäisiksi ja mahdoli-

sesti pitempien katovuotten waralta paniwat he hywinäkin aikoina petäjäistä leipänsä sekaan.

Talossa oli kuusi warmaa hewosta ja kolmisenkymmentä lypsävää lehmää, joten ei särwinaineestakaan ollut puutetta.

Tämmöinen oli se talo, johon Reeni Riikki waiwas-hoidon puolesta sijoitettiin. Mäkiwuotkan wäti oli järkiään siwoa wäkeä. He ottiwat uuden tulokkaan vastaan niin kuin oman lapsensa, helliwät ja hoiteliwat poikaa parhaansa mukaan. Reeni oli Mäkiwuotkaan tullessaan juuri täyttänyt wiidennen ikäwuotensa. Poika oli hywäluontoinen ja nöyrä ja teki empimättä mitä hänelle käskettiin.

Talossa oli toisella wuodella olewa lapsi, joka jo käweli. Myöskin oli talossa Kaarina-niminen tyttö, joka oli juuri samanikäinen kuin Reeni. Poika sai nyt toimekseen hoitaa näitä molempia lapsia. Ystävällisesti waroitettiin poikaa, että hän pitäisi lapsia tarkoin silmällä, ett'ei heille mitään wahinkoa tapahtuisi. Talonwäki oli niin työteliästä, etteiwät he joutuneet kaikin ajoin lapsia katsastamaan.

Ulkherasti istui Reeni pikku-Mielin kehdon ääressä, liekutellen ja laulellen hänelle ja tarjoillen pojalle milloin ruokaa, kulloin juomaa, joita oli waralle pantu.

Reenin näin hoidellesja pikku-Mielia, kiintyi Kaarinakin tähän joukkoon, sillä eipä hänellä muutakaan seuraa päiwillä paljon ollut, kun muu wäki oli töissään.

Päiwäkaudet istui Kaarina Reenin wieresjä, kuunnellen pojan heleitä lauluja, joita hän Mielia liekutellessaan lauleli, ja poika osasikin niitä kelpo lailla, sillä hänellä oli kaunis ääni ja hywä korwa.

Isäntäwäki mieltäi yhä enemmän Reeniin, sillä he huomasiwat että poika toimitti hänelle uskotun työn war sin hywin.

Reeni oli jo taloon tullessaan hywällä alulla lukemiseen ja isäntäwäki rupe si täydentämään hänen taitoansa. Poika oli hywäoppinen ja pian tuli hänestä kelpo lukija.

Palkinnoksi pojan uutteruudesta ostivat he hänelle kaifellaista lasten kirjallisuutta, satu- ja kuvakirjoja.

Nyt vasta Reenille ja Kaarinalle hauskat päivät tulivat. Namusta iltaan istui Kaarina Reenin vieressä, kun tämä luki satuja, ja kuvakirjoja ei myös unhotettu. Samaa rintaa opetti Reeni myös Kaarinaa kirjalle, sillä tyttökin oli jo ennestään hyvällä alulla.

Tällä tavalla kiintyivät lapset niin toisiinsa, etteivät he woineet toisittaan toimeentulla.

Reeni ei ole enään lasten ammana. Hänestä on kaswanut kookas, pulsa nuorukainen, samoin kuin Kaarinastakin ihana impi. Reeni on vielä Mäkiwuottkassa rentinä ja wuosi wuodelta nostaa isäntä hänelle palkkaa, sillä ei hän mitenkään tahtoisi päästää poikaa pois.

Reeni oli säästäwä mies ja hän oli palkoistaan saanut kokoon jonkumoiisen summan.

Reeni ja Kaarina tunsivat sydämesään outoja tunteita toisiaan kohtaan. Milloin waan silmä wälkkyi, hakivat he toisiensa seuraa.

Tämmöinen ystäwyys ei woinut olla kauan salassa.

Se oli toki isäntäwäestä liifaa.

Eräänä aamuna sai Reeni kutsun tulla isännän puheille. Reeni totteli.

Kun hän oli astunut isännän kamariin, silmäili isäntä häntä synkin katsein, kiireestä kantapäihin saakka.

„Tiedätkö sinä mistä olet tähän taloon tullut?“ sanoi isäntä kolkosti.

„Hywin kyllä sen tiedän. Tulin wiijiwuotiaana köyhäinhuitolaisena taloonne“, sanoi Reeni hätkyilemättä.

„Mitä wälejä teillä on Kaarinan kanssa?“

„Ei mitään sen parempaa eikä pahempaa, kuin että rakastamme sydämeistämme toisiamme.“

„Wai niin! Mutta tiedätkös, ett'ei Mäkiwuotkan ai-
noaa tytärtä ole kaswatettu köyhäinhoitolaista warten“, kysyi
isäntä, antaen tahallaan äänelleen ilkeän säwön.

„En tiedä mitä warten olette hänet kaswattanut, mutta
sen tiedän, että Kaarina on minun, sillä meitä ei woi mikään
woima tässä maailmassa eroittaa. Että olen ollut köyhäin-
hoitolaisena ei ole minun wifani. Olenhan ihminen ja luulen
olewani oikeutettu elämään niinkuin toisetkin ihmiset“, sanoi
Reeni jähkästi.

„Näytpä, wietävä, kaswaneen päätäsi pitemmäksi, etkä
enää edes ota lukuun, kuka sinut on mieheksi kaswattanut.“
Sitä sanoessaan isäntä käweli kaapillensa ja luki sieltä rahoja
kouraansa, astui Reenin eteen ja ojensi hänelle rahat sanoen:
„Tuossa on wuotesi palkka. Meidän wälimme on iäksi rikottu
ja saat pötkkiä pois meidän talosta“.

„Se on minusta kylläkin paha, sillä te olette olleet
pienestä pitäen minulle niinkuin isä ja äiti ja olette minua
tähän saakka kohdelleet kaikella rakkaudella. Waan koska fer-
ran niin tahdotte, niin lähden luotanne, mutta tunnosjani
soipi, etten poistu ainaiäksi, waan toiwon tulewani vielä
ferran takaisin.“

Reeni poistui nyt isännän kamarista ja alkoi kokoilla
kapineitansa.

Kaarina itki että oli wedeksi sulaa, sillä hän oli kuul-
lut isännän ja Reenin wäliset keskustelut.

Koko talonwäen jätteli Reeni kädestäpitäin hywästi ja
jokaisen kaswoisja näkyi surullinen ilme.

Monikin olisi nyt ottanut Reenin palwelukseensa hy-
wällä palkalla, mutta häntä ei haluttanut enään ruweta
palwelukseen.

Säästämillään rahoilla rupefi Reeni ostelemaan Lapin
tawaroita, niin paljon kuin hänen waransa riittiwät. Wen-
heellä kuljetti hän ne Tornionjokea myöten Tornioon ja möi
ne siellä hywällä woitolla. Tällä tawalla kartutti hän omai-
suuttaan ferta ferralta.

Varin vuoden päästä ruvettiin yleisesti paitkakunnalla huhuamaan, että Reeni Riikki on warakas mies.

Eräänä iltana ilmestyi Reeni Mäkiwuotkaan. Hyvän illan sanottuaan astui hän isännän eteen.

„Niinkuin lähteisjäni lupajin, olen tullut teidän taloonne. Nyt olen jo semmoijissa waroissa, että woin waimoni elättää. Olen tullut noutamaan Kaarinaa, ettekä woi sitä estääkään, sillä hän on nyt jo sen ikäinen, ettei hän tarvitse naittajaa“, sanoi hän isännälle.

Isäntä oli niin suutuksissaan, että oikein wapiji. Jota fin mutiji hän roistosta ja kiittämättömyydestä.

„En ole mitään roisto enkä kiittämätöntäkään, enkä tahdo teidän rikkausianne neulan edestä. Siinä on kyllä, kun saan oman rakkaan Kaarinani“, sanoi Reeni.

Kaarina rupeji hätäillen kotoilemaan tarpeellisimpia pitowaatteitaan Reenin kehoitellessa, ettei hänen tarvitse pitää suurta lukua kaikista waatteistaan.

Kun Kaarina kynnelsilmin jätteli talonwäkeä hywästi, ei isä antanut hänelle kättään, mutta äiti saatteli itkusilmisjä tyttärensä kartanolle saakka ja peitteli hänet rekeen.

Niin wei kun weikin Reeni Kaarinansa ja niin pian kuin asiat myönsiwät, solmiwat he awioliiton.

Viimeisistä tapauksista on kulunut kolmisen vuotta.

Mäkiwuotkan pieni Ukjeli ei olekaan enään Pikku-Ukjeli. Hänestä on kaswanut kookas, pulsa nuorukainen. Hän oli isän silmäterä, johon tämä kiinnitti kaiken huomionsa ja toiwonsa. Tämä toivo waijutti isänsä sen muutoksen, ettei hän paljon muistanutkaan tuota ainoan tyttärensä kodista poismenoa.

Sopipa isän rakastaakin poikaansa, sillä Ukjeli oli hywäluontoinen ja älykäs nuorukainen. Kun isä häntä johonkin käski, oli käsky useinkin täytetty jo ennenkuin määräys oli loppuun lausuttu.

Isä rakenteli kaukaisia suunnitelmia, kuinka Ukselin tulevaisuus muodostuisi loistavaksi toimeliaisuudeksi ja kuinka Mäkiwuotka paisuisi yhä isommaksi ja niittäisi kunniaa laajoissa piireissä. Nytkin oli jo Ukseli kaikkien lemmikki ja kunnioittama.

Mutta eräänä iltana Ukseli tuli pahoinwoipana kotiin poropalkimelta. Hän oli niin viluisaan, että oikein kohona hyppeli ankaran väristyksen tähden, vaikka hänellä oli wanha talvipuku päällään. Sätäkijissään juottivat isä ja äiti hänelle kuumaa kahvia konjakin kanssa, jota heillä sattui olemaan, poistaaksensa pois Ukselista tuota ankaraa vilua. Sitten kuopattiin hänet moninkertaisilla peitoilla sänkyyn. Pian nukahti sairas siihen. Waan siitä herätessään hän oli niin kuuma kuin poltinora; kylä nyt ei viluttanut. Ei wiipynyt kauankaan, kun Ukseli oli aiwan tiedotonna hauriossa, kärsien kauheita tuskia. Hän oli saanut ankaran keuhkopolteen ja taisteli nyt elämästä ja kuolemasta.

Mitä tehdä? Lääkäreitä ei ollut lähempänä kuin Toriossa, ja jos sieltä lähtisi hakemaan, kuluisi kiireimmälläkkin kululla kolmisen vuorokautta ennenkuin lääkäri saapuisi paikalle.

Kun sairaan tuskat yhä yltyivät, lähti isä itse toisena päivänä lääkäriä hakemaan. Hän ajoi yöt ja päivät niin paljon kuin eteensä pääsi, walitoiden kyyttaloista parhaat hewokset, selitellen kiireellisen asiansa ja antaen runsaasti kyytirahoja.

Kolmannen päivän iltamyöhään ennätti isä, lääkäri mukanaan, kotiin. Mutta woi kauhistus mitä hän näki! Ukseli makasi jo ruumiina. — Kuusi tuntia ennen isän ja lääkärin saapumista oli hän heittänyt henkensä.

Kowasti koski tämä tapaus kaikkiin, waan kaikkein enimmänsä isään. Hän ei woinut moneen vuorokauteen syödä eikä nukkua. Hän ei woinut muuta tehdä kuin käyskennellä huoneesta toiseen, myristen ja walitellen itseksensä. Tuo wanhkarakenteinen Mäkiwuotkan Uro-isäntä luhistui aiwan pian köyryselkäiseksi rapistuneen näköiseksi mieheksi.

Kun isä oli senwerran toipunut enimmästä surustaan, että hän woi syödä ja nukkua, ei hän sittenkään wälittänyt töistä eikä muista talouden toimista. Waimolleen päiwitteli hän ehtimiseen kowaa kohtalooan. Tämä foki lohdutella miestään parhaansa mukaan, muistuttaen, etteihän kuolemalle kukaan mitään woi, mutta se ei tuntunut waikeuttawan Naeroon wähän wähäätkään.

Eräässä tämmöisessä tilaisuudessa muistutti emäntä miestään:

„Onhan meillä vielä tytär elossa, eikö olisi parasta leppyä hänelle ja kääntyä hänen puoleensa.“

„Se kiittämätön — ei ikinä“, sanoi isäntä kolkosti.

Emäntä foki selwitellä:

„No, mutta ajattelehan nyt toki asiaa tarkemmin. Sihän Raarina ollut sinua vastaan koskaan kiittämätön ja tottelematon, sen tunnet itsekkin tunnosjasi. Tuossa yhdesä ajiasja oli hän myöntymätön, mutta se olihin sydämen asia, jota ei woi kukaan toisefji muuttaa. Paitfi näitä ei Raarina ole huonoisja käsisjä ja hän elää Reenin rinnalla onnellista elämää. Turhaan sinä wihaat Reeniäkin sen tähden, että hän on ollut köyhäinhoitolaisena. Reeni on kuitenkin mies semmoinen, joita ei tihessä löydy.“

Isäntä ei wastannut siihen mitään, lähti waan äänettönnä käwelemään pois.

Muutama päiwä senjälkeen rupefi isäntä itse puhumaan samasta asiasta.

„Minusta on wähitellen alkanut tuntua siltä, että sinä wiimekerralla taijit sittenkin olla oikeassa“, hän sanoi.

Nuo sanat kuultuaan pirstakhti emäntä waltawaan itkuun ja kähertyi isännän kaulaan.

„Woi ukko kulta, kuinka hywää minulle tekee nuo sanasi. Toimita nyt waan niin, että ainoa lapsemme tulee kotiin. Sittenhän sinunkin ankara surusi haihtuu, kun hän on kotona, jota sinua palwelee ja hoittaa. Ja kun Reenikin tulee kotiin,

voit lastea kaikki taloudelliset huolesi hänen hartioilleen ja hän kyllä kykenee ne kantamaan“, puheli emäntä itkunsa seasta.

Reeni oli ostanut itselleen talon, jossa hän vietti toimeliasta elämää. Talossa wallitsi kaikilla erinomainen siisteys, sillä emäntä oli semmoiseen jo kotonansa oppinut.

Eräänä päivänä Reeni ja emäntä hawaittiwat kaukaa tulijan ja arveliwat: kukahän se mahtaa olla. Mutta pian tunsiwat he hänet ja riehkiwät häntä vastaanottamaan kartanolle. Ukon saapuesja perille oliwat he molemmin häntä syileilemässä. Kaarina hoki ehtimiseen: „Woi, woi isäni, rakas isäni!“ Kahdenpuolen taluttiwat he ukon huoneeseen ja riijuiwat häneltä päällyswaatteet. Ukko näytti ensimmältä juroilta ja oli vähäpuheinen; lieneekö hänen mieleensä muis-tunut entinen tyyly käytöksensä tytärtänsä ja wäwyänsä koha-taan. Molemmin kokiwat he kilwan parhaansa mukaan pal-wella tuota arwokasta ja harwinaista wierasta. Talossa oli jo kaksi kaunista lasta, joista toinen oli vielä kehdosja mutta toinen oli jo jalan wiistasja. Isäntäwäki esitteli pikku Reenin wieraalle sanoen, että hän on sinun isoisäji. Poika katsoi wierasta rehellisesti silmiin sanoen: „wai niin“ ja samasja kääpi hän ukon polwelle ja alkoi siloitella hänen rypistyneitä kaswojansa. Muutamia kyyneleitä wyörähteli silloin ukon silmistä.

„Minua on kohdannut suuri suru“, alkoi ukko asiansja.

„Tiedämme sen ja olemme sydämemme pohjasta otta-neet osaa suruunne“, sanoiwat Reeni ja Kaarina melkein kuin yhteen ääneen.

„Minä olen teitä molempia tyhmyydesjäni ja ylpey-desjäni tyylysti kohdellut. Pyhdän nyt teiltä sitä anteeksi.“

„Olemme sen jo aikaa sydämeistämme anteeksi antaneet.“

„Olen tullut tänne“, jatkoi ukko, „pyytämään teitä kotia asumaan. Minulla ei ole muuta perillistä ja kenelle

minä sitten omaisuuteni antaisin, ellen teille. Minä luovutan kaikkeni, maani ja mantuni ja kaikki mitä minulla on teille; ainoastaan waadin jokapäiväisen ruu'an itselleni ja waimolleni kuolemaamme saakka."

„Mutta mihinäs tämä talo joutuu?“ kysyi Reeni.

„Myötää tämä, sillä onhan Mäkiwuotkasjakin taloa ja huoneita asuaksenne.“

„En niillä ehdoilla kuitenkään lähde teille. Mutta jos suostutte siihen, että olette eteenkinpäin talossa ijäntänä, niin tulemme mielellämmekin. Kyllä minä sentään otan huolekseni kaikki tyhömmat ja muut taloudelliset toimet“, sanoi Reeni.

Äänettömänä pisti ukko kättä wäwyllleen merkiksi, että hän ymmärsi hänet täydellisesti ja ehdottomasti suostui hänen esityksensä.

Kun ukko nyt lähti kotimatalle, oli hänen mieltensä ihmeellisen keweä.

Reeni ja Kaarina owat nyt isän kodissa, Mäkiwuotkasja. Ukko on yhäti iloisella ja keweällä tuulella. Hän hysyttellee ja kiihuttelee polwellaan wäwynsä lapsia ja myhähtelee tawasta: „noissa lapsisahan minä elän toisessa polwessa“. Reeni hoitaa taloutta ja se käyppikin hywin laatuun. Mutta kun on joitakin uusia hankkeita, kysyy hän aina appiukoltaan neuwoa ja kaikissa asioissa owat he yksi-mieliset.

Reeni laajentelee myötäänsä Lapinmaan tawarain kaupanja, raentaa harwinaisen ison weneen ja kuljettaa sillä lapintawaroita Tornioon ja tuopi sieltä tullessaan semmoijia tawaroita, joita Lapisja tarwitaan. Pian on koko kauppa hänen käsissään.

Wanha ijäntä elpyi ja woimistui melkein entiselleen. Kun hän syrjästä katseli Reenin hommia, mutisi hän tawasta hymysuin itsöksensä: „Mitä hullu minä kuitentkin olin“.

Jos Mäkiwuotta ennenkin oli maineessa, niin nyt se
wasta kuuluisaksi tuli. Talossa oli kaikille tarwitzewille an-
taa mitä kufin pyyji; hätääntyneitä koettiin auttaa parhaan
mukaan; neuwontyjsjiä käwi siellä pittienkin matkojen päästä
ja kaikille oli isäntä aulis tietojaan jakamaan.

Kolmas kuva.

Wäärällä paikalla.

Sääliksi käypi. — Sääliksi käypi, kun muistele häntä wiisikymmentä wiisi vuotta sitten ja nyt. Silloin rotewa, notkea, miellyttävä ja pitäjän kaunein tyttö. Hän oli hywästä kodista ja suku oli monessa polwessa ollut mainehikas järkewyhtensä, warojensa ja monipuolisen mestaruutensa wuoksi. Tytöllä oli terävä järki ja hopeanheleä ääni. Waikei hän ollut saanut mitään koulu-siwistystä, oli hänellä kuitenkin tawallijissa asioissa terävä ja warmä arwostelukyky. Koskjoita kierteli hänen ympärillään useita, mutta lapsellisella nöyryhdellä alistui hän äitinsä tahdon alle niissä asioissa.

Niihin aikoihin lewisi Paawo Ruotsalaisen herännäisyysoppi tänne Pohjanmaalle ja ensimmäisinä liittyi tytön äiti niihin. Äiti oli erinomaisen pehmeä ja lempeäluontoinen nainen. Ehtimiseen puhui hän tyttärelleen parannuksen tarpeellisuudesta ja tulewasta elämästä. Mielenkiinnolla tytär kuuntelikin äitinsä puheita, waikei hän niihin juuri mitään wastannut.

Kun oli lähimailla heränneiden seuroja, wai äiti tyttärensäkin sinne, waan tämä ei äidin kysyessäkään antanut mitään selwää, mitä hän niistä piti; muista waan näytti siltä, että tytär oli ikäwisäänsä niissä.

Kun oli kulunut joitakuita aikoja, tuli toisesta pitäjästä kossija, joka myös kuului noihin heränneisiin. Tämän piti olla päälliseksi vielä rikaskin ja äiti mielistyi heti häneen. Äiti rupeesi ehtimiseen puhelemaan tyttäreelleen, kuinka edullinen tarjous hänellä nyt oli, paras kaikista, mitä tähän asti on tarjolla ollut. Tyttö ei kuitenkaan vastannut näihinäkään äitinsä esittelyihin mitään.

„Eikö poika sinua miellytä, koska et vastaa minun puheisiini mitään?“ kysyi äiti eräänä päivänä.

„Minun täytyy tunnustaa, ettei hän miellytä minua“, sanoi tyttö awonaisesti.

„Mutta minkätähden?“

„Hän on minusta semmoinen törjelö.“

„Muoto ei kelpaa murfinaksi. Ujattele vähän pitemmälle, lapseni. Hän on herännyt mies ja vieläpä waraskin. Jos nyt ottaisit jonkun suruttoman miehen, joka vielä päälliseksi olisi juoppo, minkälaiseksi luulijit silloin elämäsi muodostuvan?“ puheli äiti.

Tyttö ei nytkään vastannut.

Tosiaanakin oli tuo uusi sulhaspoika jotenkin tökelömäisen näköinen. Walkea tuffa, walkeat kulmarwat, karkea naama ja jotenkin paksum huulet. Tämmöisenä ei hän miellyttänyt ketään. Stunpa hänellä edes olisi ollut hilpeyttä ja eloisuutta, mutta sitäkään ei hänellä ollut. Yksinään hän waan istua murrotteli nurkassa, muiden keskensä puhellesa, eikä ottanut osaa kenenkään keskusteluihin; näytti siltä kuin ahwen olisi seisoa töröttänyt jonkun kiwen kolossa.

Ayläläiset eiwät saaneet sitä päähänjää, että niin reima ja arwosapidettävä tyttö ottaisi tuon epämiellyttävän pojan mieheksään.

Ayläläisten toiwon mukaan ei kuitenkaan käynyt. Tyttö alistui, waikka wastahakoisestikin, äitinsä tahtoon ja naimiskaupat tehtiin. Suuret herännäishäät pidettiin, joihin kokoon-tui wäkeä monista pitäjistä.

Tyttö sai perinnökseen wankan talon irtaimistoinen, kylän parhaita maita, jossa nuorikot sitten rupesivat asumaan.

Kun sitten piti nuoren isännän tuoda noita lelutuita rikkauksiaan, ei niitä ollutkaan. Koko tuo rikkaus supistui pariin lehmäkantturaan ja wanhaan hevosaakkiin.

Uudessa isännässä ei ollut työntekijää eikä teettäjää. Päiwäkaudet hän waan istua murrutteli kotonaan, imeskellen piippuaan, oli sitte kuinka kiire aika tahaansa. Kaikki talouden työtoimet oliwat nuoren emännän hallussa ja hänkin oli niin nuori ja kofematon, ettei hän maanwiljelyksestä paljoa ymmärtänyt.

Emäntä oli aina murheellisen ja surullisen näköinen; oli niinkuin hän olisi hautonut jotakin salaista murhetta. Hän eli ja oli aina niinkuin hän olisi talossa ollut ainoa asukas. Ainoastaan silloin kuin tuli taloon tuttavia vieraitti, elpyi hän entiseen iloiisuuteensa, mutta wierasten poismentyä waipui hän entiseen synkkämielisyhteensä. Emäntä ei koskaan puolellakaan sanalla ilmoittanut kenellekään, miten hänen sijällinen ihmisenä laita oli, ei myös wirkannut miehensä luotuista sanaa.

Waikka elämä oli näin umpimielistä, syntyi heille kuitenkin useampia lapsia.

Kauwan ei woinut talous tämmöistä menoa kestää. Pian häwijsiwät he tuolta emännän perintömaalta. Sitten rupesiwat he wuokralla asumaan hypoteekkimaalla, jossa heidän elämänsä oli tylläkin puutteellista.

Eräänä päiwänä huomattiin emännän kadonneen kodistaan. Ensinnä ei saatu tietää katosiko hän puuhun wai maahan, mutta mistään ei häntä waan löntynyt. Emäntää etsittiin ja kuulusteltiin toisista pitäjistäkin, mutta yhtä huonolla menestyksellä. Kuwettiin arwelemaan, että ehkä hän on joutunut johonkin waaraan tai menettänyt itsensä. Kun oli wuosi toista kulunut aikaa, saatiin tietää, että emäntä oli mennyt Pietariin joidenkuiden sukulaistensa luokse. Siellä

hän kaitenlaisella asianteolla elätteli itseään lähemmäs kymmenkunnan vuotta.

Sieltä palatessaan hän oli mieliwaiwainen. Silläwälin oli hänen miehensä kuollut köyhäinhoidon huostassa.

Kumma on nyt wertailta sitä entistä reipasta ja kaurista tyttöä hänen nykyiseen ihmiseensä. Hänellä ei ole nyt mitään toimeentulokseen, eikä huoneennurkkaa, mihinkä päänsä kallistaisi. Pikkunen sankatori käsiwarrella kulkea huupottelee hän kylillä paikasta toiseen. Tuo kori on niin pieni, ettei sinne juuri paljon tawaroita mahdu; kuitenkin on siellä sukankudin, lankakerä ja joskus wähän ewään-
apuafin, joita hän ihmisiltä saapi. Kun hän tulee taloon, ryhtyy hän heti pesemään isännän ja emännän kamaria ja sen tehtyään näästää ja siistii hän sen perinpohjin. Tämän mieleisen puuhan takia annetaan hänelle taloissa ruokaa ja pistetäänpä ewästä wakkaseentkin. Raitissa kaupiamiehissä kulkee hän ja pyytämättä, käskemättä ryhtyy puhdistamaan ja pesemään puotihuoneustoa, ja saatuaan sen tehdyksi, rientää hän pesemään ja puhdistamaan sisähuoneita. Puodeista annetaan hänelle palkaksi kahwia ja sokeria, joista hän sitten yöpairoissa teittää tihistelee itselleen kahwia. Hän ei ano koskaan ruokaa, mutta ottaa kernaasti vastaan, kun hänelle sitä pesupalkaksi annetaan.

Hänellä on vielä entinen raitis ryhti, vaikka on jo wanha ja rypistynyt. Puhe ja ääni on yhtä selwä ja raitias kuin ennenkin, se waan, etteiwät puheet pidä paikkaansa. Hänet oliji otettu köyhäinhoidon huostaankin, mutta hän ei tnytnyt siihen.

„Minäkö nyt menijin heiltä kerjäämään, minun omaisuudellanihan he muutkin köyhät elättävät“, sanoi hän waan.

Kummallisia puolia näytteli elämä tässäkin.

Säällisji käypi.

Neljäs luku.

Wäärällä jäljellä.

He oliwat oikein työteliästä ja säästäväistä wäkeä. Wanhuksjet oliwat jo ikäihmisiä, mutta kowasti he tehdä koputtiwat vielä työtä. Heillä oli kolme aikaista poikaa, terweitä ja rotewia kaikki. Kaksi näistä pojistakin oli warsin työteliästä, mutta kolmannelle pojalle ei näyttänyt työ olewan mitään herkkua. Wanhemmat ja toiset weljet häntä usein tuosta weltvoudesta ja lurjustelemisestä muistuttiwat, mutta pitkälle se ei auttanut. Sillä kerralla hän wähän longahтели, mutta kun waan muiden silmä wältyi, lähti hän lurjastelemaan ja oli useinkin niillä retkillä päiväkaudet. Tämän pojan nimi oli Yrrö.

Talo kun oli hywäsä woimassa ja kaikkia elintarpeita oli kyllitellen, niin ei Yrrön weltvoudesta pidetty suurta lukua, waikka häntä usein muistutettiin.

Jo aikaisin huomattiin, että Yrröllä oli taipumus hewojiin. Niistä hän puhui alituisesti ja jos joku wieras ajoi kartanolle, oli Yrrö aina wieraan hewosen ympärillä tarkastelemassa ja koettelemassa sitä. Wälitiin hän omistajalta pyysi hewosta wähän ajaakseen ja kun hän sen luwan sai, silloin hän wasta oli oikeassa elementissään.

Kun Yrrö tuli wanhemmaksi ja miehewämmäksi, ei hän sittenkään halunnut tehdä raskasta maantyyötä. Mina

waan samaa lurjustelemista, karfaamista työmailta ja kylisiä oleskelemista. Wähän arkana tuli hän illalla kotiin, peljäten saawansa vanhemmiltaan ja welsjiltään toria. Niitä hänelle nyt jo aikaisempaan annettiin oikein kuffuramitalla. Näistä ei Yrrö ollut juuri taallaankaan, sillä hän oli sangen siivo- luontoinen mies; nauraa tuhertelihan waan, kun toiset häntä sättiwät ja toruiwat laiskuudesta.

Kun Yrrö sai sen werran waroja kokoon kaitenlaisella pikkukaupallaan, hankki hän kohta itselleen hewosen. Tämän saatuaan ei hän enään tehnyt päiwäntyötä, ajeli waan hewosellaan ympäri kylää, waihetelti ja liehtasi niiden kanssa. Wäliin oli hänellä wiisikin kertaa eri hewonen yhdellä ja samalla wiikolla. Kotona ei hän käynyt wiikkokausiin.

Kuinka hän noilla kaupoillaan hyötyi, ei tietty. Ker- ran käwi kuitenkin niin, ettei isäukolla sattunutkaan olemaan werorahoja weronmaksun aikana. Silloin wetäsi Yrrö kuf- faron naureskellen taskustaan ja luti werorahat isäukon fouraan.

„Saadaan sitä rahoja muutenkin kuin maata tonki- malla“, sanoi Yrrö.

Naurun-wienoon wetänsi ukonkin suu ja useita tynny- wäisyyden hymähdyksiä pääsi hänen huuliltaan. Tynnywäi- siltä näyttiwät toiset welsjetkin.

Sen koommin ei kukaan enään nurkunut Yrrön toi- mia eikä työttömyyttä, olipa ja elipä hän miten tahansa.

Yrrö ei nyt monasti näyttännyt filmää kotonaan, waan oli myötäänsä huijaamassa kylillä, kaupungeissa ja markki- noilla. Ulinomaa oli hän hewoskaupan touhussa, waihetel- len, ostaen ja myöden niitä. Hänellä olikin usein maan- kuuluja juoksijoita.

Tähänkin saakka oli Yrrön elämä näyttännyt jotenkin sumeita kuwia, mutta nyt se teki kokokäänteen.

Eräänä kesäsydännä tuli Yrrö kotiin hewosineen, jonka piti olla werraton juoksija.

Joku päivä senjälkeen hawaittiin kolme miestä astus-
telewan taloa kohden. Kun Yrro alkunasta hawaitti nuo
miehet, pötkäji hän paikalla ulos. Miehet tupaan saawut-
tuaan kysyivät kohta, oliko Yrro kotona.

„Kyllä hän kotona on, waan pistänsi juuri ulos.
Olisiko teillä ollut Yrrollle asiaa?“ sanoi Takalan ukko.

„Oliihan sitä vähän“, sanoivat miehet.

„Ei suinkaan hän kauan mahtane wiipyä, odottakaa
nyt vähäsen“, sanoi ukko.

Miehet odottivat päivästä toiseen neljä wuorokautta,
mutta Yrroä ei waan kuulunut. Miehet oleskelivät puhto-
kunnan taloissa, kulutellen sitenkin ikävää odotusaikaansa.

Wihdoin rupeji isäukko kyselemään miehiltä, mitä asiaa
heillä olisi Yrrollle, kun he häntä niin hartaasti odottivat.

„Minulla olisi Yrroltä saamista likemmäs tuhannen
markkaa, ja kun ei ole welkatirjaa, niin otin nämä miehet
todistajiksi“, sanoi joku miehistä.

Tämä odottamaton uutinen waikutti ukkoon niinkuin
olisi kylmä wesiämpäri walettu hänen niskaansa ja hän tyh-
mistyi niin, ettei hänellä ollut sanaa suuhun tulewaa.

„No misä tapauksessa Yrro on teille joutunut niin
suureen welkaan?“ sai ukko wihdoin sanotuksi.

„Hewoskaupoisjapa tietenkä“, wastasi mies.

Eipä Yrro ollutkaan saanut muulla tawalla rahaa
kuffaroonsa, niinkuin hän oli kerstannut, ja maata hän ei
suinkaan ollut tonkinut.

„Mistä luulette Yrroltä ottawanne tuon saamisenne?“
kysyi ukko kauhistuksissaan.

„Onhan hän teidän poikanne.“

„Ei Yrrollä ole mitään olaa taloon“, wakuutti ukko.

„No tahdotte kai kunniasianne ja arwostanne sen wer-
ran pitää, että totta maksatte miehissä tuon vähäisen sum-
man. Muuten täytyy koetella mitä laki tämmöisestä asiasta
sanoo“, uhmailivat miehet.

„Ottakaa tuo hewonen!“

„Mitä me tuolla jalattomalla, nilkulla ja vanhalla luuskalla teemme; korkeintaan se on parinsadan arwoinen“, sanoivat miehet.

Yrjö oli sanomattoman kiltti ja hywäsydäminen mies ja isä rakasti häntä niinkuin muitakin perheensä jäseniä. Ukko joutui pahaan pulaan. Semmoista häpeää ei hän suurin surmin olisi suonut tulewan, että asia olisi joutunut oikeuden eteen. Rahoja ei hänellä itsellään ollut tuon welan maksuksi ja paha oli olla maksamattakin. Ukko käwi lainaamassa naapurilta tuon summan ja maksoi miehet kuitiksi.

Sywillämielin lähtiwät miehet matkaansa.

Yrjö ei palannut enää kotiin koko sinä kesänä eikä syksynä. Häntä kuulusteltiin ja etsittiin monesta pitäjästä, mutta aina turhaan. Wihdoin syystalwella saatiin tietää hänen asustelevan metsäsaunoissa sydänmailla. Hengissä pysyäkseen hän warasteli taloista ruokaa.

Nuo miehet, jotka Takalassa käwiwät Yrjöltä saamisensa perimässä, eivät olleet Yrjön ainoat welkojat. Niitä tuli tuhkatihään taloon ja isäukko koki kaikkia tydyttää, pelastaakseen poikansa kunniaa ja mainetta. Yrjöstä lewinneet tiedot koetettiin kaikin tawoin saada pysymään salassa.

Syystalwella ilmestyi Yrjö eräänä yösydännä kotiinsa. Niinä muutamina tunteina, jotka hän uskalsi kotonaan olla, ei Takalassa nukkunut. Koko perhe oli silloin koolla ja kaikki itkiwät yhteen ääneen. Joukonmiehisjä rukoilivat he Yrjöä, ettei hän enään lähtisi jatkamaan alotettua uraansa, waan jäisi kotinsa, rupeaisi tekemään työtä ja alkaisi uutta elämää. Erittäinkin Yrjön waimo lappi sylissä riippuen hänen kaulasnaan itki ja rukoili, niin että oli wedeksi raueta.

„Minun asiani“, sanoi Yrjö, „on jo sillä kannalla, ettei minun käy perääntyminen alkamaltani uralta.“ Rhyneleet waluiwat hänenkin silmistään, kun hän wielä ennen lähtöään hellästi sylleili waimoaan.

Wihdoin hän helläwaroin irroitti waimonsa itsestään, työnäsi hänet ulommaksi ja sanaakaan kenellekään sanomatta syököjähä ulos yön pimeyteen. Riennettiin hänen jälkeensä muka kiinnipitämään, mutta silloin hän jo oli tuotakin tuokempana; kuultiin waan hänen mennessään ääneensä itkewän.

Tämä ei ollut vielä viimeinen surun aihe wanhemmillemme. Nuorempi Rahwi niminen weli ja Yrrö oliwat aina rakastaneet toisiaan. Rahwia säällitti kowin Yrrön surullinen tila ja wäärässä welsjenrakkaudessa päätti hän hakea Yrrön ylös ja olla hänelle apuna ja tukena. Täältä retkeltään ei Rahwikaan palannut. Weljeksestä tuli siten waarallisimpia metsäroswoja mitä olla saattaa. Rauan eiwät he majoilleet samassa metsäsaunassa, waan muutteliwat tiheään pitäjästä toiseen. Wäljin oliwat he yhdessä warkaisilla, wäljin heistä oli toinen wahtimassa majapaikkaa. Heille kelpasi nyt muutenkin arwokas tawara, ei waan ruoka-aineet. He oliwat kuitenkin luonnostaan siksi siwoluontoisia, ett'eiwät koskaan käyneet ihmisten kimppuun, silloinkaan kun heitä ahdisteltiin kiinni saadakseen. Mutta sangen oweloita he oliwat, luistiwat kuin anferiaat kiinniottajiltaan läpi kärsien ja katosiwat tielle tietämättömiin.

Kolmisen vuotta säilyttiwät he päänsä, niin ettei heitä saatu kiinni. Mutta eräänä yönä heidät yhtäkkiä ijo miesjoukko piiritti erään syrjäisen talon aittaan. Yrrö tormasi miesten läwitse ja töytäten pari miestä mennessään kumoon, pääsi siten pihalle. Mutta pihalla sattui olemaan käsihaaret, joita hän ei pimeässä huomannut. Hän meni kopiksi niihin, kompastui ja siinä pääsiwät miehet hänen niskaansa. Rahwi, joka tätä yleistä hälinää hywäkseen käyttäen koetti päästä pintehestä, takertui myöskin heti ulos tormatessaan miesten kynsiin.

Weljesten majapaikka etsittiin ja sieltä löytyi paljon heidän warastamaansa arwokasta tawaraa, hopea-astioita, taskukelloja, kultaformuksia ja muuta semmoista. Moni sieltä jai warastetun tawaran ja takaisiin.

Luonnollista on, että veljehet saivat tuomionsa, ensin piispat selfäänsä ja monta vuotta pakkotyötä.

Mutta vielä sittenkään, kun he olivat rangaistuksensa kärsineet ja päässeet vapaalle jalalle, eiwät he woineet olla ryhtymättä entiseen ammattiinsa. Nyt heidät kuitenkin saatiin nopeammin kiinni ja asia päättyi wihdoin siihen, että he molemmat joutuivat itutielleen.

Ukko joutui eukkonja kansja waiwaishoidon huostaan.

Viides kuwa.

Pötikkä.

ituudeltaan hän oli keskikokoa, mutta sangen jykewää tehoa muuten. Hartiat olivat kuin kuopantatto ja posket pulleet kuin limppu. Hän oli kowin rokonarpinen ja muutamia karkeita partakarvoja törrötti hänen leuwas-
saan ja ylähuulessa wallan kuin kissanwiikset. Hänen ruumiis-
saan ei niwustenpaikkaa ollutkaan, waan oli se yhtä wahvaa pötkylää kirkusta lanteisiin saakka.

Hän liikkui sanomattoman hitaasti ja niin raskaasti, että pienimmät kivet muljahtelivat nurin hänen metsäteitä tallustellesaan. Tästä kömpelydestään hän kylän kesken saikin liifanimen „Pötikkä“, — ihmisethan owat niin kernaat tekemään pilkkanimiä toisilleen.

Mutta Pötikkä ei suurin juuri wälittänyt siitä mitään, mitä nimiä ihmiset hänelle antoiwat tai mitä he hänestä sanoiwat tai ajatteliwat.

Isännät waan pitiwät paljon Pötikkästä, sillä yksi hywä lahja hänellä kuitenkin oli: hän osasi — tehdä työtä. Sil-
walla häntä haluttiin palveluspaittoihin ja silwalla isännät hänelle nostiwat palkkaa.

Pötikkä palvelikin liki parikymmentä vuotta kylän isäntiä, mutta viimeisessä talossa hän palveli yhtämittaa kymmenen vuotta, kun isäntänjä ei häntä päästänyt millään

ehdolla pois. Isäntä tiesi, että kun Pötikkä on työnriinassa, silloin sujuu työ eivätkä muutkaan jouda siekailemaan.

Mäintawoin Pötikkä teki työtä ja palvelusaitkana hän ennätti koota itselleen melkoiset säästöt.

Isnonjaon aikana oli talojen tilusten väliin jäänyt iso aukea kiwickokangas, joka ei ollut kenellekään kelwannut. Tätä kiwickokangasta oli Pötikkä pitänyt kauan silmällä, waikk'ei kenellekään siitä mitään wirkkanut. Kankaassa oli kiwi kiwen wieressä, isompaa ja pienempää, mutta kiwiä ei ollut kuin yksikerrassa ja alla oli kaunis, punainen sawimulta.

Tänne sydänmaalle Kaukalokankaalle lähti Pötikkä nyt talontekoon. Hän rakensi ensin neliseinäisen tuwan, johon teetti oikean uloslämpiwän takan; owipäädyn nojalle hän latoi pitkiä karangoita nojalleen päätyä vastaan toimittamaan eteisen wirkaa.

Kun tuo Kaukalokangas oli kruununmaata ja muitakin kruununmaan rämeitä oli saatawissa, haki Pötikkä siihen syynin ja niin perustettiin Kaukalokankaalle uutistalo, ja Pötikkä pantiin sille nimeksi.

Olisi luullut, etteiwät neitoset wälitä mitään niin talukkamaisesta miehestä, mutta niin ei ollut. Rowin hölmistyiwät ihmiset, kun Perolan piika Mari ja Pötikkä kuuluttaa pöläytettiin awioliittoon. Tuo Mari oli kauneimpia ja säwyisimpiä ihmisiä mitä olla saattaa. Kummailtiin sitä, kun niin siwä ja kelpo ihminen yhtyi tuommoiseen juurakoon.

„Kumma kun sinä tuohon Pötikkään ryhdyit, olisithan saanut parempiakin“, sanoi joku Marille.

„Missä niitä on niitä parempia?“ kysyi Mari.

„Joka poikahan toki parempi on kuin Pötikkä; niinhän tuo on rumakin.“

„Muoto ei kelpaa murkinafsi. Monta on huonompaa miestä kuin Suho; taitaapa wiinoihinkaan sekaantua, niinkuin nykyisten nuorten miesten tapa on“, wastasi waan Mari.

Sinne pieneen tupaseensa wei Pötikkä Marinsa ja he alkoivat elää onnellista awioelämää.

Siinä sitten alkoi Pötikkä mullostaa tiwikkofangasta. Parin vuoden päästä oli hänellä jo kaunis perunamaa kaswamassa ja pari kolme sarkaa ruista.

Paikka oli semmoinen, ettei siinä koskaan pannut halla ja se oli Pötikälle suureksi awuksi.

Wäliin kuitenkin leipä loppui ja silloin lähti Pötikkä kyläntyöhön lisää ansaitsemaan. Waikka hänellä oli rahoja, ei hänen tehnyt mieli niitä äkkipitää hukata, waan hän tahtoi kaikki työllään ansaita ja säästää rahat parempaan tarpeeseen. Kun hän sitten, puolentynnyrin ruisjauhosäkki selässä asteli kotiinsa, kyllä silloin tiwet sinkoilivat ja kangas kopiji.

Kun Kaukalokankaalla ei ollut laidunmaata eikä siis kannattanut pitää hewosta, toimitti Pötikkä itse hewosten työt. Hänellä oli wankkurit kesällä ja reki talwella, joilla weti tiwiä pois mullokseltaan. Sitä ei woiisi uskoa, joka ei ominsilmin olisi nähnyt, minkälaisia ruunanuormia hän perässään weti tiwiaitaan, jota hän kankaanlaiteelle rakensi.

Karjaa kaswatettiin wähitellen ja ennenpittää oli heillä neljä lehmää ja muutamia joutilaita.

Säästöwaroillaan Pötikkä teetätti wiljamaitji rämeitänsä, jotka enimmästi oliwat niin matalapohjaiset, että niistä nousi ojanpohjasta sawi. Sieltä Pötikkä hywinä vuosina sai wiljaa ja sittemmin heiniä. Kauan ei hänen tarwinnutkaan kylästä leipää hankkia, sillä hän alkoi tulla toimeen omasta warasta.

Pötikän käwi kowin sääliksi, kun hänen rakkaan waimonsa ja lastensa täytyi asua niin kehnossa hökkelisä. Hän rupestikin pian rakentamaan wälkeämpää asuntoa ja parin vuoden päästä oli hänellä walmiina siewonen rakennus, jossa oli wälkeä tupa ja kaksi kamaria eteisen kanssa.

Parikymmentä vuotta on kulunut siitä kun Juho Pötikkään rupesti taloa tekemään. Karja on paisunut niin, että

talossa on jo toistakymmentä lypsävää. Isännällä on jo hevonenkin, oikein wanha ruuna, joka nyt vuorostaan wetää kiwiä pellonteokselta kiwiaitaan. Kyllä siis työ nyt sujuu toisellailla kuin ennen.

Pötikän isäntä rakensi myllyn talonsa alapuolella purosja olemaan putoukseen. Kesäsydännä siinä ei tosin ollut tarpeeksi wettä, mutta kewäisin ja sateisina syksyinä oli sitä niin runsaasti, että mylly woi aikawauhtia pyöriä. Eipä ollutkaan haitaksi, waikei mylly aina woinut pyöriäkään, sillä Pötikän isännällä oli salwossa aina monenwuotista wiljaa ja kun mylly taas pyöri, niin hän siinä käytti wuodentarpeensa. Katowuosina oli aina Pötikän aitasja monen talon siemen.

Kuudes kuwa.

Säälimätön.

n kewät-talwi. Suuren, tiheään asutun fir-
konkylän läpi käwelee maakauppias Rowasen
taloa kohti huonoihin waatteisiin puettu mies.
Taloon päästyään hän pyrki mahtawan
isännän puheille.

„Kauppias ei ota nyt ketään vastaan“,
wastataan hänelle.

„Mutta minun täytyy päästä hänen puheilleen, waikka
mitä olisi“, sanoi tuo kalpea mies. „Mentää ja tjsyhtää
entö saa häntä puhutella“, jatkoi hän.

„Ette pääse“, sanoi kauppiaan tyköä palaawa kauppa-
palwelija.

Mies ei mitään wastannut, waan meni kauppiaan
lukitun kamarin owen taa ja alkoi jyskyttää. Towiin aikaan
ei huoneesta wirtattu mitään, waan sitten sieltä kuului ärjyn-
tää. Mies ei siitä huolinut, waan päinwastoin kowensi
jyskitystään. Wihdoin kamarin owi awautui ja mies as-
tui sijalle.

„Se nyt on kumma, kun ei teiltä saa hengen rauhaa.
Mitä sinulla nyt taasen on sanomista?“ sanoi Rowanen,
peräytyen pöytänsä luo, jolle oli ladottu setelirahapinkkoja.

„Ettekö te woisi wielä odottaa sitä wiidentymmenen
markan saamistanne, kyllä minä kesällä työlläni sen maksai-

sin“, sanoi mies, joka oli pysähtynyt owipieleen ja pyöritteli lakkaa käjisään.

„En minä voi odottaa. Tarwitsen omani, ja mikä sen tietää elättekö edes kesään asti.“

Rauppias kääntyi selin ja rupeşi lukemaan setelipinkkojaan. „Niin, niin, tuhannen markkaa on kussakin pinkassa, mutta paljonko niitä nyt yhteensä onkaan?“ mutisi hän itseksään. „Yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi, kuusi, seitsemän, kahdeksan, yhdeksän, kymmenen . . .“

„Ne kulutkin nousiivat vielä hyvän päälle kahtentoista markkaan“, sanoi mies owensuusta kesken Rowasen setelipinkkain lukemista.

„No sentin wietäwä, sielläkö sinä vielä olet! — Ollisiko niitä kuluja tullut, jos olisit maksanut welkasi ajoissa?“

„Kun en woinut.“

„Syytönhän minä siihen olen.“

„Eihän tuo welkani ole kowin wanhakaan, ei vielä täyttä wuottakaan“, sanoi mies.

„Mutta se wanhenee päivä päivästä ja minä tarwitsen omani. Mihin tässä joutuişi, jos ei pitäisi omastaan waaria?“ sanoi Rowanen.

„Nimismies kirjoitti ryöstöön ainoan lehmämme; se tuntuu jo. Nyt menee nälkäisiltä lapsiraukoiltani ainoa elämisen ehto. Kirjoituspalkkain nousee kahdeksaan markkaan, siis jo kaksikymmentä markkaa ylimääräisiä menoja. Wuosi tuli huono ja aika on kowa; ei suinkaan tässä muu newoksi tule kuin nälkäkuolema“, puheli tuo Mönky-Jaakko ja hänen äänensä wärähteli.

„Mitä tuo kaikki minuun kuuluu? Olenhan sanonut, että minä tarwitsen omani. Tiesi siitä, kiusanhenki, että saan toimitetuksi nämät setelit pankkiin“, tiuskui Rowanen.

Saikealla mielellä lähti Mönky-Jaakko astelemaan kotiaan kohden. Jos mille suunnalle koetti ajatella, niin ei mistään tuntunut tulewan apua.

„Woi, woi minun waimoani ja lapsiani!“ huudahti hän itsejseen mennessänsä ja hänen sydäntänsä wihloi niin, että oliji luullut sitä poikkileikattawan.

Murheellisella mielellä astui Jaakko mökkiinsä ja istahti penkille.

„Tuliko apua?“ kysyi kalpea, repaleisiin puettu nainen, joka kantaa hysyhteli käsisjään sairaloista lasta.

„Mitä sitä turhaa toivookaan, ennen kalliokin kyyneleitä wuodattaa, ennentuin Rowanen wähintäkään heltyy“, sanoi Jaakko.

Synkkä alakuloisuus waltasi molemmat wanhemmat. Heillä ei ollut mitään sanottawaa toisilleen, sillä toiwoton tila ammotti kuin ylimitäwä kuilu molempien silmien edessä.

Waan odottamatta jilloin aukeni mökin owi ja sisään astui wanha tuttawa, „Summa-Eskoksi“ kutsuttu. Tämän nimen hän oli saanut siitä, kun aina teki urakalla työtä, sillä hän oli kowa ja ahkera työmies ja ansaitji noissa urakoissa hywin. Hän käwi usein Mönky-Jaakon mökissä wieraana, sillä Jaakkokin oli hyvä työmies ja „mukaistaanhan mullikin puskee“.

„Mitäs kumma nyt on?“ sanoi Esko reippaasti, terwehdittäen talonwäen. „Täällähän istutaan murheellisina kuin hautajaisissa.“

Eskoa kehoitettiin istumaan ja surumielin kertoi Jaakko hänelle tukalan ajemansa.

„Etkö se ollut tuon pahempaa? Sittenhän waikka minäkin tykenen teitä auttamaan. Sattuukin olemaan mukanaani käteisiä rahoja, ja kun mulla on tulewaksi kesäksi iso kuoktaurakka, niin woithan sinä wähitellen sen takaisin maksaa.“

Tämän sanottuaan Esko nousi ylös ja käiwoi päällyshousujensa sijäpuolelle neulotusta taskusta lompakkonsa.

„Paljontohan luulisitte tarwitsewanne?“ kysyi Esko.

„Pääwelta on wiisikymmentä markkaa, mutta kun siihen tulee lisäksi kärejäkulut ja ryöstöön firjoituspalkka, niin

nousee se jo seitsemäntymmeneen. Siihen lisäji tahtonee hän vielä kaswuakin", sanoi Jaakko.

"Ottakaa nyt kahdeksäntymmentä markkaa waralta, että pääjijitte tuosta kitupiikistä erillenne, ja jos ei se kaikki menisikään, jäähän loput pikku tarpeisiinne", tuumaili Esko ja luki rahat Jaakon kouraan.

Sepä oli apu ja tuli vielä niin oikealla hetkellä. Mönkkyläisten mielistä se poisti rauhattomuuden kuin pahan unen. Heistä tuntui kuin olisi Jumala lähettänyt enkelinsä taiwaasta heitä auttamaan.

Keweällä mielellä asteli Jaakko seuraawana aamuna Rowalaa kohden. Kun hän astui kauppiaan kamariin, tiuskasi Rowanen hänelle: „Joko taas en olet täällä kiusaamassa, mutta ei paikka siitä parane“.

„En minä tullut kiusaamaan, tulin wain welkaani maksamaan“, sanoi Jaakko.

„Hohoo, sehän on eri asia, mutta mistä olette rahoja jaanut?“

„En juinkaan rikkailta, wertaisiltadnhan sitä apua saa. Mutta etteköhän toki heittäisi niitä käräjäkuluja pois?“

„En penniäkään.“

Jaakko antoi Rowaselle seitsemäntymmentä markkaa.

„Entäs kaswu?“

„Eipä siinä tuomiossa nähtynyt kaswua tuomitun, kun se oli lastuwelka“, sanoi Jaakko.

„Mene sitten“, tiuskasi Rowanen, „mutta tuleppa wasta täältä welaksi ottamaan!“

Oli kulunut kolme wuorokautta. Silloin syttyi tulipalo Rowalassa. Rowan tuulen wallitesa fewätahawalla ei tulen waltaa saatu hillityksi, waan se poltti perin pohjin tuon muhkean kartanon. Staruudessaan ei Rowanen ollut wakuuttanut kartanoaan, ei kaupparastonsa eikä muuta irtaimistoaan. — Tuota wiittäkymmentätuhatta markkaan-

Jakaan ei hän ollut kerinnyt lähettää pankkiin. Sinne ne menivät nekin.

Tämä oli Rowaselle niin tuntuva isku, että hänen täytyi tehdä wararikko, eikä hän siitä sen koemmin nousnut. Mutta Mönky-Jaakon mökki seisoo vielä paikoillaan ja Jaakko lewittää wiljelystä raiwaamalla yhä lisää uutismaita, wallottaen niin Suomea Suomelle, nousten itse ja luoden warallisuutta vielä jälkeläisilleenkin.

Seitsemäs kuva.

Roma isä.

Rikkaan Rönölän tuvasa heilahteli kewein askelin parinkymmenen vuoden vanha solakka, kaunis neitonen. Hänellä oli hieno hipiä, kullankeltainen pashu tukka ja suuret, mustat silmät. Hän oli talon ainoa, Viisu niminen tytär. Samassa huoneessa liikuskeleli myös askareitaan toimittaen wartewa, siro ja sangen kaunismuotoinen nuorukainen. Tämä oli Rönölän monivuotinen palvelija, Getu Urwo.

Rauha, rakkaus ja yksimielisyys näytti vallitsevan talonwäen kesken, sillä ilomielin he ahertivat yksistäneuwoin talon yhteisissä töissä.

Mutta pian alkoiwat asiat täyhdä huonosti. Suomatitiin näet, että Viisu ja Getu pitivät toisistaan. He hakivat toistensa seuraa ja oliwat aina yksissä, kun waan silmä wältyi.

Kun tämä tuli Rönölän ijännän tietoon, eroitti hän paikalla Getun pois palveluksestaan.

Tämä oli kowa isku sekä Viisulle että Getulle, sillä he pitivät sanomattoman paljon toisistaan.

Viisu oli jo aikoja sitten määrätty Kirppolan rikkaan talon ainoalle pojalle, Taawetilille waimoksi. Mutta hän itse ei pitänyt tuosta tarjokkaasta wäähäkään, päinwastoin häntä

inhotti joka kerta, kun waan Taneli oli lähimaillakaan. Tuon Tanelin oli rikkautensa tehnyt tyhmänylpeäksi, jonka takia kaikki ihmiset pitivät häntä hasjahtawana. Muutoin oli Taneli vähän vastenmielinen ulkomuodoltaankin. Hänellä oli iso, karkeatukkainen pää, rintamaha ja vähän lengot sääret.

Getu rupefi lähitienoille toiseen taloon palvelukseen, ja senkin jälkeen hän ja Liisu noudattelivat toisiaan, vaikka heitä oli koetettu toisistaan erottaa. Nämä kohtaukset tapahtuivat waan hywin harwoin ja niin salaa kuin mahdollista, sillä waaniwilla on tarfat silmät.

Pitkän eroajan päästä aikoi Getu taas erran pimeänä syksyisenä yönä käydä tapaamassa rakastettuaan.

Mutta Rönölään isäntä oli saanut tietoonsa Getun yölliset yritykset.

Liisun kamariin meni owi eteisestä. Hänen isänsä waani porstuassa Getun tuloa. Hän jätti eteisen owenkin auki, että tulokas paremmin pääsisi sijalle. Kauan ei isännän tarwinnut odottaakaan, ennenkuin poika mitään pahaa aawistamatta astui eteiseen. Mutta tuskin ennätettyään astua molemmat jalkansa eteiseen, sai hän semmoisen iskun päähänsä, että kaatui tunnotonna lattialle.

„Saitpa siitä, senkin roisto“, sanoi Rönölään isäntä itseksensä hywillään, sillä hän oli tiilikiwellä woimainsa takaa mäihännyt Getua päähän. Sitten hän meni lewollisena kamariinsa maata.

Kun wäki aamulla nousi ylös, tawattiin Getu tunnotonna werissään makaamassa eteisen lattialla, suuri ammotawa haawa päässä. Werta oli juossut paljon haawasta, sillä porstuan lattialla oli iso lätäkkö hyytynyttä werta.

Kun Liisu sai tämän tapauksen tietoonsa, pyörttyi hän, eikä häntä oltu saada ensinkään henkiin. Tämän jälkeen kääntyi hän ankaraan tauttiin.

Wäki hämmästyi tapahtumasta niin, ettei ensi alussa tiennyt mitä haawoittuneelle olisi tehtävä.

„Ei suintaan tuota tuohon käy jättäminen“, sanoi wii-
mein joku, „tottapa tässä johonfin toimiin on ryhdyttävä“.

„Wiekää hänet Ruppari-Liisan mökkiin, hoitakoon hän
häntä ja maksakoon kunta waiwat, minä en perusta hänestä
wiittä lootua“, sanoi Rönölän ijäntä.

Mutta huolimatta ijännän päätösjistä, kantoi wäki
Getun huoneeseen, puhdistiwat hänet werestä ja sitoiwat hänen
haawanja. Sitten hänet wiettiin Ruppari-Liisan mökkiin. Ei
Getu ollut wieläkään tullut tuntoihinsa, mutta henki hä-
nessä oli.

Rauan taisteli Getu elämän ja kuoleman wälillä. Wiisi
kuufautta maksai hän Ruppari-Liisan mökissä, kunnes nuoret
elämään pyrkiwät woimat wiimein saivat woiton ja Getu
jäi kun jätkin elämään.

Kun Getu oli täysiin woimiinsa parantunut, läksi hän
järkynein sydämin Amerikkaan.

Sängyssä maksai heikko sairas, jota waiwoin woi tun-
tea Rönölän Liisutji. Wuoleen wierasjä seisoi kaks wän-
hanpuoleista ihmistä, jotka näyttiwät sangen surullisilta. Ne
oliwat Liisun äiti ja isä.

„Woi minun tuskiani“, waiferoitji sairas.

„Kyllä sinä, lapseni, paranet wielä, kun tottelet lääkä-
rin määräyksiä ja nautit lääkkeesi“, sanoi isä.

„Woi rakas isä! En minä parane enään koskaan, sen
tunnen selwästi. Kuolema onkin minulle terwetullut wieras,
sillä kauheaksi käywät nämät tuskat“, sanoi sairas heikolla,
wärajawällä äänellä. Sitten hän waiwai uneen.

„Woi isä! Miksi te löitte niin kowin Getua? Olitte
tehda wäähällä miesmurhan“, sanoi sairas, kun taas oli
hawahtunut.

„Gäntäwö sinä aina waan muistelet? Seittäisit hänet
jo mielestäji, olisihan sinulla tarjona Kirppolan Tanelin“,
sanoi isä.

„Mitkää puhuko minulle mitään siitä Tanelistanne, sillä häntä en ole woinut koskaan kärsiä. Sydän se on, joka walitsee, ja Getua en woi olla muistelematta niin kauan kuin henki rinnassani pysyy. Ja kauan se ei tunnu pysyvänkään“, puheli sairas heikosti ja taasen waipui hän horrokseen.

Isä ja äiti katseliwat surkumielellä sairasta, heikkoa lastansa, ainoaa elämänsä toivoa. Kun he näkiwät tuskanhien waluwan sairaan kaswoja pitkin, tuliwat khyneleet heidänkin silmistään. Uhteraan kuiwasi äiti pehmeällä linalla sairaan kaswoista waluwaa hiteä.

Lowin päästä aukasi sairas silmänsä. Niissä oli nyt erinomaisen kirkas kiilto ja ilme. Hän katseli ympäri huonetta, ikäänkuin etsien jotakin. Wihdoin huomattuaan isänsä sanoi hän: „Woi isä! te olette särkenyt kaikki ihmisshdäntä“.

Sen sanottuaan hän oikasihe suoraksi ja kuolon kamppaus alkoi. Näytti siltä kuin hän olisi tahtonut wirkkaa vielä jotakin, mutta kieli ei enää tehnyt sanoja. Kauan ei wiipynnytkään, ennenkuin Liisu jätti tämän maailman.

Kauan istuiwat vanhemmat murtuneina ainoan tyttärensä kuolinwuoteen ääressä. Rumpikaan ei puhunut mitään, waan runsaita khyneitä wuodattaen miettiwät molemmat entisiä aikoja ja taas nykyistä tilaa. Isännän silmien eteen aukeiwat eläwinä kuwina entiset tekonsa ja ne polttiwat ja raastiwat hänen shdäntänsä. Selwästi hän nyt tunsi minkä rikoksen oli tehnyt erottaessaan Liisun Getusta. Tulewaisuuskin oli selwänä hänen edessään. Hänellä ei ollut yhtään perillistä, eikä edes sellaisia sukulaisiakaan, joiden olisi suonut tulewan perimään hänen jälkeensä jäävän omaisuuden.

„Mitä warten me nyt enään elämmekään?“ wirkasti emäntä wihdoin.

Tämä herätti isännän sywällijistä mietteistä täydelliseen tajuntaan.

„Mitäpä warten kylläkin!“ sanoi hän nousten ylös.

Tämän kohtalon istun jälkeen ei isäntä sitten tehnyt-
kään mitään, eikä välittänyt mistään. Hän eli synkkänä
omisja mietteisjään ja haki yksinäisyyttä. Ennen niin toi-
melias mies ei nyt puhunut ei puhautanut mitään. Kun
joku häntä yritti puhuttelemaan, niin hän wastasi: on tai
ei ja lähti tiehensä wälittääkseen enempää kyselyä. Muuta-
massa kuufaudessa oli tuon keski-ikäisen miehen tukka tullut
aiwan lumiwalkeaksi.

Wihdoin hän, emäntänsä kanssa yhteisesti neuwotel-
tuaan, päätti lähettää kirjeen Getu Urwolle Amerikkaan. Siinä
kirjeessä pyydettiin Getua tulemaan heille wanhan päivän
seuraksi, jonka palkkioksi hän saisi mitä heiltä jällelle jäisi.

Getu tulikin ja tuli suoraan Rönölään. Kynnelilmin
halailivat Viiju-wainajan wanhemmat häntä pyytäen har-
taasti anteeksi wäärää menettelyänsä. Tuo ennen niin kat-
terasti wihattu mies oli nyt Rönölän isännän mielestä raf-
kain ja paras ihminen maailmassa.

Synkkämielinen oli Getukin, sillä raskaana taakkana
painoi Viijun ajaton kuolema sydäntä. Hän otti kuitenkin
isännän huolelliset welwollisuudet kantaakseen ja ryhtyi inno-
kaasti tekemään työtä.

Elämä alkoi mennä menoaan. Parin vuoden päästä
nai Getu mieleisensä piikatytön ja sitte kun he saivat perilli-
jiä, alkoi hänenkin elämänsä walostua. Noista lapsista sai
wanha isäntäkin useinkin lohdutusta murtuneelle sydämellensä.

Rahdeksas kuwa.

Kurjuutta.

desjämme on kyläkunnan wihowiimeinen rakennus.

Se on neliseinäinen pitkuinen mökki, jonka owen kohdalla edes ei ole mitkäänlaista suojaa. Tuuli riepottelee hynnyksen edesjä litaisia ryysyrepareita, jotta siihen on telpaamattomina wiskattu. Mökki on kallellaan ja seinät pullistelewat ulos- ja sisäänpäin. Olkifattoa owat ajanhammas ja tuuli yhsistänewoin kuluttaneet ja ryöppyyttäneet, niin että useasta paikasta pistää paljaat ruoteet esiin. Tuosta kattopahasesta piipottaa kuin rikkinäisen hampaan tynkä kallellaan olewa sawupiipun jäännös, joka jo on monikertaan lohkeillut ja murtunut.

Mutta pilkistätäämme sisään. Siellä on neljä repaleista, wilun ja nälän kanssa taistelewaa lasta ja walju, kärsiwän näköinen äiti, jonka käsiwarsilla lepää wiides kuitunut lapsi.

„Woi, woi, äiti, minun on niin wilu ja nälkä“, sanoi eräs lattialla olewista lapsista tungetellen äitinsä turwiin.

„Niinpä taitaa, lapsikullat, olla, mutta äiti ei woi auttaa, äidillä ei ole yhtään leipää. Kun oliji isä tullut kotiin, ehkä hän toiiji leipää. Kun tuliiji ilta, että pääjiitte

pahnaanne maata, niin olisi lämpimämpi“, koki äiti neuvo-tonna sanoa.

„Onko isä taasenkin juopottelemassa?“ kysyi yht’äkkiä äidiltä wanhin lapsista.

„Hyi, kuka niin rumasti iästä puhuu! Eihän isä juopottele, lääkeettä hän waan wälistä ottaa, kun on kipeä“, oikasi äiti, koettaen peitellä isän pahinta wirhettä.

„Mutta miksikäs isä on wälistä niin kowin paha ja lyö teitä?“ jatkoi poika.

„Hän on tawasta kärkevätön, kun ei ole terwe, mutta muuten meillä on hywä ja rakastawa isä.“

Tuskin oli waimo saanut nuo sanansa lausutuksi, kun mökin owi temmattiin auki ja kookas, repaleinen mies astui sisään.

„Solijaa! onko sulla täällä mitään syötäwätä? En ole kahteen wuorokauteen pannut suuhuni leiwänmuruakaan ja nälkä karmii niin, että suolet menewät poikki“, sanoi mies.

„Mitäpä minulla on sinulle antamista! Lapselkaan eiwät ole kokopäiwänä saaneet Jumalan suurusta. En ole tältä sairaalta lapselta päässyt kylästä anelemaankaan ja näethän minikawerran tästä. pääsee työllä mitään ansaitsemaan“, selitti waimo.

„Sinä s—n narttu et mitään wiitji tehdä“, huudahti mies raiwostuen ja alkoi lyöä huimia waimoan.

Keskimmäinen, Untti-niminen poika käwi käijiksi isäänsä ja huusi: „Mä lyö äitiä — sinä olet paha isä“.

„Sinä nulikkako tässä rupeat naljaillemaan!“ ärjäsi mies, ja samassa hän tarttuen poikaa käsiwarresta finni roppasi hänet wäkiwoimalla mökin nurkkaan.

Poika parahsti kauheasti ja siihen yhtyiwät muutkin lapset yhteen ääneen huutamaan ja itkemään.

„Herra Jumala mitä sinä nyt teit!“

Mies itse waan ei tuntunut tästä kaikesta mitään näkewän eikä kuulewan, waikka siitä olisi luullut kiwentin heltywän. Hän retkahti pukupäällä matuulle ryysykokoon lattialle ja nukkui siihen heti.

Waimo pani pois lapsen sylistään ja riensi katsomaan miten tuon nurkkaan ropatun pojan kävi. Pian hän huomasi, että pojan oikea jalka oli reidestä poikki.

Kaiken tämän viheliäisyyden olisi luullut ihmisen näennyttävän siihen paikkaan, mutta naisen sitkeydellä ja äidin rakkaudella tämä waimo kärsi kaikki. Huiwiresullaan koki hän sitoa pojan kakkennutta jalkaa kuten parhaiten taisi. Hän koki wiihdyttää lapsia ja peitellä niitä ryhysillä, jotta tarke-neisijat nukkua. „Kas niin! nukkukaa nyt kiltisti, kyllä äiti aamulla laittaa lapsille ruokaa“, lohdutteli hän lapsia, jotta wähitellen wiihtyivät ja waipuiwat uneen.

Waimo ei nukkunut silmäntäyhttä koko yönä. Hänen sylilapsensa oli kowin sairas ja lewoton. Tuijulampun walossa kanteli hän lasta sylissään ja waali kaiken wointinsa mukaan. Namun sarastaessa lapsi kuoli — — —

Waimo lasi kuolleen lapsen jonkunmoijien liinaisten waatteiden päälle. Nyt tuntui itku maistawan ja nyt hänellä oli aikaakin siihen. Hän istui jalkaralle, nojasi päänsä kämmeniinsä ja antoi kynneltensä wapaasti wuotaa. Kaikki kärsimyksensä ja koko viheliäisyytensä suuruus oli nyt eläwänä kuwana hänen edessään. Oli jo iso päiwä ja hän yhä vielä istui siinä kynneliä wuodattaen.

Silloin aukeni mökin owi ja Takalan isäntä astui owesta sisään. Hän silmäili ympäri mökkiä ja sanoi: „Kylläpä täällä näyttää viheliäisyyttä olewan niinkuin on sanotutkin. Onko teillä täällä mitään syömistäkään?“

„Ei minulla ja lapsilla ole sitten toisen illan ollut mitään suuhunpantawaa“, sanoi waimo pillahden taasenkin itkemään, osoittaen samassa kädellään kuollutta lastaan.

Takala meni katsomaan osoitettua paikkaa.

„Hywä Jumala! kuolluthan se on tuo lapsi. Woi woi teidän viheliäisyyttänne“, sanoi Takala peräntyesjään kuolleen luota.

„Se kuoli aamun sarastaessa syliini. Mutta vielä tässä on muutakin surkeutta“, sanoi waimo nyhystysten mel-

kein tufahduttamalla äänellä. „Milla tuli Perttu juowuspäisjä kotiin ja paistasi Antti-pojan nurkkaan semmoisella woimalla, että jalka meni reidestä poikki“.

Samassa alkoi mies kömpiä ryyssykoosta ylös. Ei mikään Turmiolan Tommin kuwa wetännyt wertoja Pertun wiheliäiselle näölle. Hän oli ošetuksessa yltä päältä ja tukka oli tohrussa ja törröllään niinkuin piikkijalla. Kun hänen pitkä, tuuhea partansakin vielä päälliseksi oli tahraantunut, niin tuskinpa Luojan luomista ihmisolennoista woi wiheliäisempää kuwa nähdä.

„Woi kurjaa ihmistä! Mies on itsesjään parhaita ja pystywimpiä mitä olla saattaa, ja tuolla lailla menettelee perhettänsä kohtaan. Suot kurja kaikki ansiosi ja vielä päälliseksi tulet juowuspäisjä nälinfuoliaan perheesi luo rusikoimaan lapsesi waiwaisiksi. Katso nyt tuonne nurkkaan, jossa lapsesi wainaana makaa! Luultawasti hän on puutoksiinsa kuollut. Eikö sinulla ole tuntoa ensinkään? Luontokappaleetkin toki pitävät parempaa huolta sikiöistään“, pauhaji Takala Pertulle.

Perttu ei puhunut ainuttakaan sanaa sinne eikä tänne, istua jurrotteli waan jalkaralla, pää käsiin nojattuna.

„Tämä elämä ei käy laatuun, täältä täytyy wiedä taloihin koko perhe, sillä muutoinhan tuo ihmispeto tappaa tänne kaikki“, janoi Takala.

Takala oli kunnallislautakunnan jäsen, jonka hallussa oli myös köyhäinhuolto. Kylällä oli kuulunut huhuja Perttu Mähösen mökissä olewasta kurjuudesta ja niiden johdosta oli Takala tullut omin silmin tarkastamaan asianlaitaa. Heti rupejikin Takala toimiin, saattamaan tuota kärsiwää perhettä ihmisten ilmoihin, saamaan parempaa hoitoa. Hän nouti kotoansa hewosen ja wei perheen wanikkaan taloon. Heti kun he oliwat ruokaa saaneet, haettiin pitäjän semmoisiin toimiin harjaantunut luffari sitomaan pojan katkennutta jalkaa.

Yksinään jäi Mähönen kurjaan mökkiin. Hurjan ankara pohmelo repi ja raateli häntä. Päälliseksi Takalan puhe oli häneen syväälle iskenyt ja hän kärsi kauheita tunnonvaiwoja sielusjaan. Raitti tämä yhteensä kouristeli tuota wanikka miestä niin, että joka luunsolmu wapii kuin kahila wirrasja ja tustanhiki walui wirtana hänen päältään. „Ihmispeto — tappaa kaikki“, soi yhtenään hänen korwissaan.

Sen päiwän ja kappaleen seuraawaa yötä piehtaroihti Berttu ryysykoossa rauhaa saamatta. Hän muisti elävästi koko sen aikaisen hurjan elämänsä, jolloin hän oli tuota juoppouden pahettaan harjoittanut. Hän muisti kaikki, kuinka hän oli laiminlyönyt perheensä ja saattanut ne suurimpaan kurjuuteen. Hän muisti kuinka hän useasti oli juowuspäisjään lyönyt waimoiaan ja räätännyt lapsiaan ja tämä tunto ja tieto teki kaksinkertaiseksi hänen tustansa.

Nyt täytyi kunnan ottaa huostaansa hänen nälkäinen, wiluinen, räätäty perheensä, kun hän oli sen niin tunnottomasti laiminlyönyt — „ihmispeto tosiaankin“, mielti Berttu itseksseen.

Takalan nuhdesaarna oli sattunut oikeaan aikaan, sillä Berttulla oli itselläänkin paha omatunto, nähdesjään kaiten sen kurjuuden ja wiheliäisyyden, mikä hänen ympärillään oli ja tietäesjään mitenkä hän oli illalla kotiin tullesjaan menetellyt perheensä kansja. Tämöisellä hetkellä on ihmisyydän herkin ja nuhteille vastaanottawaisin. Paitsi sitä, ei kukaan koskaan ollut hänelle wastensjuuta sanonut täyttä totuutta, mitä yhteiskunta hänestä ajattelee.

Puolihön tienoisja törmäsi Berttu mökkinsä owesta ulos yön pimeyteen; sinne hän katosi eikä kukaan tiennyt menikö hän maahan wai puuhun.

Tulemme toistamijeen Berttu Mähösen mökin paikalle. Mutta eihän koko entistä Mähösen mökkiä näytkään. Paikalla on nyt uusi siisti rakennus. Astumme sijalle ja meittä hämmästyttää. Siellähän on koko Mähösen entinen perhe

koolla aiwan toisesja asussa kuin ensinäkemällä. Raiikki owat he nyt eheissä ja lämpimissä waatteissa. Raiikin owat he terween ja iloisen näköisiä. Itse Bertunkin kaswoissa kuwastuu raitis ilo, kun hän toimeliaana laittelee saawia talontarpeiksi. Lapset telmiwät iloisesti lattialla ja wanhimmat lapsista puuhaawat jossakin asfareaessa, toiset kuoriwat perunoita, toiset tapailewat lafasemaan lattiaa. Emäntä toimittaa nyt illallisen pöydälle ja koko perhe pienimmästä suurimpaan käärentyy hywällä halulla sen ympärille.

Illallisen päätyttyä korjaa emäntä ruuantähteet pois, siwooa pöydän, ja nyt näyttää perheelle tulewan oikein henkinen iltahetki. Raiikin irtaantuwat he päivän huolista ja tehtäwistä ja nauttiwat wapaahetkestään, tyynin mielin odotellen lewollemenoa.

„Woi raukkani“, sanoi Berttu hywäillen waimoan, „kuinka paljon kärsimyksiä olenkaan sinulle saattanut. Sinulla on, armaani, huono mies, olisit sinä ollut paremmankin wäärti.“

„Mä ukko kulta, niin sano! Kerran oli se aika, että elämämme käwi jietämättömäksi, mutta se on ollutta ja mennyttä, enkä minä enää sitä muistele. Nyt kun elämämme on niin suotuisaksi ja hywäksi kääntynyt, tunnen selwästi, että minulla on paras mies maailmassa mitä kellään awio-waimolla olla saattaa. — Zumala on sinun silmäsi aukaisut“, puheli waimo samassa salaa hellästi näppien Berttua, etteiwät suinkaan lapset tätä huomaiji.

„Niin, Hän teki sen Takalan kautta ja nyt olen semmoinen kuin olen“, sanoi Berttu ja hänen mielenjä teki tuhrasta käsihelällä silmänurkkiaan, sillä hän tunji niiden pyrkiwän liiaksi kostumaan.

Berttu kiikutteli polwellaan Antti-poikaa samalla kun puheli waimonja kanssa.

„Nyt sinä olet hywä isä“, sanoi poika silitellen isänjä partaa.

„Olinkos silloin hywä isä, kun katkasin jalkasi?“

„Et; silloin olit pahempi kaittia muita isiä ja olit niin rumafin, etten ole koskaan niin rumaa nähnyt. Mutta nyt tun olet tullut hyväksi, olet tullut komeaksi“, tuumaili poika.

„Mytkös minä sitten olen tullut paremmaksi?“ Eysyi Berttu.

„Sittenhän sinä paremmaksi tulitkin, kun sinä minun jalkani kattaft“, puheli Antti lapsen wiattomuudessaan.

Berttu ymmärft kaikki lapsen puheet sydämensä syvim-
mässä. Kynneet nousivat hänen silmiinsä ja hän painoi
hellästi poikaa rintaansa wasten.

Yhdeksäs kuva.

Sairas.

Malo, jonka eteen nyt pyhädhymme, näyttää joltakin siistin käsityöläisen asunnolta. Pienet ovat huoneet, nawetta, aitta ja lato, mutta ne kaikki hywässä kunnossa ja järjestyksessä. Ei ole roskan kipenettä kartanolla ja luuta ja lapio seisowat juhmallisesti rinnakkain nawetan owipielessä. Tiet on pyryn jälkeen luotu ja laastu erikseen joka huoneeseen.

Uuinrakennuskin on pieni, waan miellyttävä. Porstuan edessä on soma kuisti; seinät owat punaiset, waan nurkat ja akkunalaudat owat maalatut walkeiksi.

Huoneen sisänsä on kaikki siistiä ja lämmintä. Puh-
taan walkeisella lattialla ei ole roskan hippua. Nurkassa on pieni, siisti, walkeiseksi kalkittu keittotakka. Astiat sen wiereisellä hyllyllä owat puhtain pestynä hywässä järjestyksessä, samoin kuin kaikki muutkin huoneessa owat esineet.

Tuwas-
sa ei näy olewan yhtään ihmistä, mutta tuwasta mentävässä pienoises-
sa kamarissa on koolla kolme henkilöä. Sängyssä makaa nuori siwännäköinen tyttö sairaana ja isä ja äiti istuwat huolestuneen näköisinä sairaan wuoteen wiereissä. Pöydällä wuoteen edessä on lääkepulloja ja lusikka.

„Nyt on sinun, lapseni, jo aika ottaa lääketä“, sanoi äiti, katsoen felloa.

„Ne owat niin pahoja.“

„Milloin ne lääkkeet hyvänmakuisia owat, mutta täy-
tyyhän niitä ottaa kun lääkäri on määrännyt“, sanoi äiti.

Isä nostaa sairaan istumaan ja niinkuin linnunpoika
kokee sairas awata suunsa, kun äiti antaa lääkettä.

Kowasti wapijee sairas tuon wähäisen liikkeen tähden,
ja sen jälkeen hän näyttää waipuwan unenhorrokseen.

Siitä herättyään sairas kysyy heikolla äänellään:

„Minkä taudin lääkäri sanoi minusja olewan?“

„Lawantaudin.“

„Onkohan se waarallista?“ kysäsee sairas.

„Kyllä siihen paljon kuolee ihmisiä, mutta paljon siitä
paraneekin“, selittää isä.

„Kyllä kaiketi minäkin tähän kuolen, sillä olen niin
kowin kipeä ja heikko“, arwelee sairas.

„Ehän sinä toki kuole, toiwotaan niin, ja niin lääkä-
rikin sanoo. Nyt jo oletkin päässyt tautisi käännekohdasta,
sillä wiiji wiikkoa olet maannut tietämättä tästä maailmasta
mitään. Yöt ja päiwät istuimme wuoteesi ääresjä, waalien
ja hoitaen sinua, waan nyt on jo hyvä, kun olet tajusjasi“,
selitti isä.

„Paljonko lääkäri otti?“

„Kymmenen markkaa.“

„Entäs mitä lääkkeisiin meni?“

„Toiset kymmenen markkaa.“

„Woi, woi, rakas isä ja äiti, kuinka paljon waiwaa te
minusta näette! Minä tiedän, ettei teillä ole suinkaan lii-
koja waroja uhrataksenne minulle niin paljon. Kyllä kait te
uhraawaijuudessanne wielä kiellätte itseltänne jokapäiwäisen
rawinnonkin“, sanoi sairas säälitellen.

„Älä, rakas lapsi, semmoisia puhu“, sanoi isä. „Riik-
kaita tojiaantaan emme ole, mutta emmepä perin köyhiä-
kään. Wöimme molemmat päsimme ja niiden hinnallahan
saimme maksetuksi lääkärin ja lääkkeet. Jokapäiwäistä ra-
wintoafin meillä, Jumalan kiitos, on enemmän kuin jolla-

tulla muulla. Meillä on vielä runsaasti perunoita ja suolaisia silakoita. Kun äiti keittää kuoriperunoita, kelpaapa niitä silakan ja leivän kanssa pistellä ja juoda hyvää säh-tia päälle; silloin ei nälkä naktele. Kun vielä Sunteri kohta poikii, niin silloinhan meillä tulee oikeat juhla-ajat. Ja muutenkin, olemmehan welwolliset lapsemme eteen uhraamaan kaikemme", puheli isä.

Sairas wäsyi tuosta pitkästä keskustelusta. Hetken waiti oltuaan hän hiljaa kyysi: „Onko Oskari kertaakaan käynyt sairauteni aikana täällä?"

„On toki, monet kerrat, mutta kun olet ollut niin heikko, ei hän ole hennonnut tulla sinua häiritsemään", sanottiin hänelle.

Sairas oli taas waipunut uneen, ja kun hän siitä hawahiti, kohtasikin hänen katseensa Oskarin edesjään.

Wieno puna nousi tytön kaswoille ja hän ojensi laihan kätensä Oskarille. Oskari otti sen omaansa ja painoi hellän suudelman sairaan kaih-tuneelle kädelle.

„Oskari!" kuis-kasi sairaas hiljaa ja painoi silmänsä kiini.

Tuo Oskari oli wankan talon poika, ja kylän muh-keimpia, kauneimpia ja siiwoimpia nuorukaisia. Hän oli kih-loissa Annun kanssa ja heidän piti juuri mennä naimisiin, kun Annu kaatui tauti-wuoteelle. Sitäsi hän oli talosja niin suotuisja wieras.

Monta sydämen tuskaa ja pelkoa oli Annun sairaus Oskarille tuonut. Hän ei woinut yökausiin nukkua, kun pelkäsi rakastettunsa kuolewan, ja maailma iloineen ja hyö-rinäineen tuntui niin autiolta ja tyhjältä.

Kuinka iloiseksi Oskari nyt tulikaan, kun sai toiwoa, että hänen rakastettunsa paranee! Ja turhaan hän ei toiwonutkaan! sillä parin wuorokauden perästä alkoi sairaas tah-toa ruokaa ja rupe-si wähitellen woimistumaan. Muutamien wiikkojen päästä hän oli aiwan terve.

Kymmenes kuva.

Hento sielu.

Talo oli puhdas ja siisti ulkoa ja sisältä. Wiisihentinen perhe asusti huoneissa. Niistä oli kaksi vanhanpuoleista ihmistä, jotka hellävaroin hoiteliwat kolmiwuotiasta poikaa. Poika oli ketterä, wilkasluontoinen ja miellyttävän näköinen. Hänellä oli kellertävänvalkoinen tukka ja pulleat punakat postet. Lapsi näytti pitävän paljon wanhuksista ja wanhuksjet lapsesta.

Tuwastamentävässä kamarissa makasi wuoteella nuori nainen puku päällä. Tämä ojoitti, ettei potilas ollut pitempää aikaa sairastanut, waan että sairaus oli ehkä tilapäinen. Wuoteen laidalla istui kookas ja hywännäköinen mies, muuttellen ehtimiseen kylmiä kääreitä sairaan pään ympärille. Mies oli puhtaissa työmiehen waatteissa ja wasemmalla lanteella riippuwasta tupesta, jossa oli puukko, passari ja timperikynä, huomasi että hän oli kirwesmies.

Itäpuhde oli ja kynttilä walajsi huonetta.

„Woi kuinka paljon sinä, Wilho, saat nähdä minusta waiwaa“, sanoi waimo.

„Sinusta, armaani, ei koskaan nähdä liian paljon waiwaa. Se wähäinen apu, mitä olen sinulle joskus antanut, on aiwan wähäpäätöinen sinun hywynyteesi ja jalouteesi werraten“, sanoi mies.

„Mituijestihan minulla on yhtä ja toista wammaa joista ei tiedä mistä ne kaikki tulewat“, sanoi waimo.

„Owatpa nuo kohtaukset wiimeaikoina hywästäään harwenneet“, arweli mies.

„Owat kylläkin ja se on sinun hellyytesi ja osanottawaisuutesi tähden, Wilho rakas.“

„Minäpä tiedänkin sen ja siltipä tahdonkin helliä ja waalia sinua niinkuin awutonta linnunpoikaa“, wakuutti mies.

„Mutta sanopas, Wilho, mikä siihen on syynä, kun muutamat ihmiset saawat olla aina terweinä ja minä olen tämmöinen kituluukari?“

„Kyllä minä tiedän syyn siihen.“

„Koetapa sanoa.“

„Sinä olet heikko hywyytesi tähden.“

„Kuinka se niin on? Minä en nyt ymmärrä sinua.“

„Sinä olet niitä puhtaita, hienotunteisia sieluja, joista maailma synteinensä ja turmeltuneine tapoinensa tuntuu kowin wastenmieliseltä. Kun puhdas sielusi näkee niitä kaikkine wiheliäisyyksineen, ei sinun hermostosi sitä kestä, waan heti tunnet pahoinwointia. Esim., kun näet juopuneen, tulet sinä jo inhosta melkosairaaksi, mutta kun näet tapeltawan, olet sinä jo walmis sairas. Sinun herkkiä kaunosielusi ei kestä näitä näkyjä, maailma esiintyy sinulle liian kowakouraisena. Sikkipä sinä tarwitsetkin tueksi hellää ja osanottawaista sydäntä. Sinulla on kuitenkin tahdonvoimaa pyrkiään kaikkeen hywään mitä löytyä woi. Olet uhrautuwainen, koet tehdä työtä enemmän kuin woimasi riittää, waikkei siihen olisi pakkoakaan. Sellaisessa se on syynä sinun tilapäisiin pahoinwointeihisi“, selitteli Wilho.

„Kun se mies niin armottomasti löi hewostaan“, sanoi Katri.

„Siinäpä se nyt on. Minä tunnen sinut tarkkaan“, sanoi Wilho.

„Woi rakas Wilhoni! Sinä olet lufenut minulle sieluni tilan niinkuin awonaijesta kirjasta. Semmoinen se juuri

onkin minun sijällinen ihmiseni", sanoi Katri, nakaten kääreen pois päästään ja kierasten kätensä miehenjä kaulaan.

"Minun hurskas, jalo ja puhdasjeluinen Katrini", sanoi Wilho, puristaen hellästi waimoaan rintaansa wasten.

"Minua on paljon waiwannut sekin ajatus, että minä olen sinulle alituisena waiwana ja ristinä", sanoi Katri.

"Seitä, armaani, pois semmoiset ajatukset ja mieltukuivutukset", puheli Wilho, "sillä ei minulle ole mitään sen mielisempää kuin saada helliä ja hoidella sinua. Uskoni on se, että sinä hellällä hoidolla tulet aina terweemmäksi."

"Sitäkin olen usein yökäudet miettinyt, kuinka sinä niin kelpomies walitsit waimoksesi tämmöisen kiwuloisen räppänän, waikka sinulla olisi ollut tarjona rikkaampiakin ja loislawampia", sanoi Katri.

"Mutta minäpä en tafertunut niiden pauloihin. Minä pääsin sufeltamaan täydellisesti sinun sieluusi ja tulin silloin huomaamaan, että meidän ajatuksemme, pyrintömme ja tunteemme oliwat täydellisesti sopusoinnussa. Suomasin, että sinä tarwitset herkälle tunteeleesi auttawaa ja tukewaa sydäntä, semmoista, joka sinut täydellisesti ymmärtää. Tunsinhan sinun tilasi täydellisesti, ja mikään woima maailmassa ei olisi woinut minua estää sinua kosimasta", puheli Wilho.

"Sumala on sinut johdattanut minulle, sillä Hänen työtänsä se kuitenkin on. Millä minä palkitsen kaiken sinun hywynyiteji ja rakkautesi?" sanoi Katri.

"Älä sano niin, armaani, siinä on kylliksi palkintoa, kun tiedän, että sinä rakastat minua ja että me tunnemme toisemme ja koemme heikkoina aikoina tukea toisiamme", sanoi Wilho.

"Woi kuinka monta ihmisydäntä murtuu ja waipuu ennen aikaiseen hautaan siitä syystä, kun ei tunneta toisiaan", huokasi Katri.

Katrin tilapäinen sairaus loppui siihen paikkaan. Wilhon awomielinen puhe ja hellä mielenilmaus oliwat tämän aikaansaaneet. Reippaasti alkoi Katri ryhtyä työhön.

„Lewähdä toki nyt vielä, että pääset oikein terveeksi, eihän sinun tarvitse kipeänä ollessasi mihinkään toimeen ryhtyä“, esteli Wilho.

„Kyllä minä jo tykenen yrittämään ja yrittää meidän tähtyn, sillä perillinen jo on kasvamassa ja ijäkkäät vanhempani ovat vielä päälliseksi elätettävänä“, sanoi Katri, siepaten rufin eteensä ja polkien sitä niin että ratas meni yhtenä sawuna.

Yhdestoista kuwa.

Kultaseppä.

uuri matkustaja-höyrylaiwa makasi jonkun ison kaupungin satamassa.

Tawattoman paljon näkyi olewan wäkeä laiwalla. Siellä oli Etelä-Suomesta palaawia pohjalaisia työmiehiä suuri joukko; myös oli siellä kauppamatkoiltaan Ahwenanmaalta ja Uudenmaan läänistä kotipuoleensa palaawia wenäjänkarjalaisia laukkumiehiä, niitäkin iso ryhmä. Laiwasja oli myöskin paljon tawallisia matkustajia, joiden matkan määrää ei yhtä helposti käynyt heidän ulkonäöstään päättämisen, ja lisäksi pienempi ryhmä säätyhenkilöitä, jotka pysyttelivät muista matkustajista tarkasti erillään.

Elämä laiwalla ei suinkaan näyttänyt hauskalta. Nuo pohjalaiset ja reppurit kokoontuivat yhteen ryhmään keskenään juttelemaan. Heidän joukossaan oli jykewätekoisen mies, jonka naama oli täynnä julmia ja rumia arpia. Tämä oli joukon johtaja. Hän kertoili Etelä-Pohjanmaan sankareista, niiden urostöistä, onnistuneista suurwarkauksista, hirweistä puukotuksista ja murhista. Myös kertoili hän, kuinka hän itse oli useasti ollut käikkäin parasten pukarien kansja hengen-kaupalla. Kerrankin oli pari parasta pukaria lähtenyt häntä hewosella tafaa-ajamaan. Kun nuo welikullat saawuttivat hänet taipaleella, alkoi heti taistelu elämästä ja

kuolemasta, mutta pitipä hänkin waransa. Seti taistelun alussa sai hän puukolla kuotastuksi toisen hartioihin korttelin pituisen, syvän haawan. Siihen se taistelu päättyikin, sillä sen joka pääsi ehein nahoin täytyi wääntää haavoitettu rekeensä ja lähteä paluumatkalle.

Tämmöisiä juttuja kertoili tuo arpiposti mies hymysuin kuulijakunnalleen. Kuta rumempia ja julmempia asioita hän kertoi, sitä suuremmalla mielihalulla niitä kuunneltiin. Kun oli joku oikein hirveä kohta kertomuksessa, rähähti kuulijakunta waltawaan nauruun. Selwästi huomasi, etteivät nuot kuulijat olleet ylewämmällä kannalla kuin kertojakaan.

Tawallisten matkustajaintin joukosja oli eräs, joka weti huomiota puoleensa. Hän oli keskikokoinen mies ja oli hywisjä, siistisjä pufineisja. Hän seisoa jurotti yhdessä samassa paikassa laiwankannella, nojaten laiwanpartaaseen ja katsoa tuijotti weteen.

Eräs mies meni häntä puhuttelemaan.

„Mistä kaukaa te olette kotoisjin?“ hän kysyi.

„Waafasta.“

„Olette kai joku ammattilainen?“

„Olen kultaseppä.“

„Entä mistäpäin olette matkustamassa?“

„Pietarista. Olen siellä ollut yhtämittaa wiisi wuotta ja nyt olen palaamassa kotiin“, selitti kultaseppä.

„Olette kaikei jo perheellinen mies?“

„Olen. Tuossahan tuo waimoni istuu köhjinipun päällä. Kirjoitin hänelle kotiintulostani ja nyt hän on rientännyt lastensa luota minua vastaan tänne.“

„Teillä on nähtäwästi hywät wälit waimonne kanssa?“ utasi tuo utelias mies yhä edelleen.

„On ne“, wakuutti kultaseppä. „Paremmaksi ne eiwät woi koskaan tulla.“

Mies silmäili sinnepäin, missä kultaseppä sanoi waimonsa istuwan. Siellä istuikin sirommäköinen, kalpeawerinen

nainen. Hän näkyi huomanneen miesten keskustelun, koska kainostellen peitteli kasvojanja.

„Kuinka olette woinut niin kauan olla poisja perheenne luota?“ kysyi mies.

„Täntyy kokea tienata. Olen heille useasti lähettänyt rahaa, että tulisiwät toimeen. Hywin sitä on ansaittakin, nytkin on minulla rahoja mufanani pian parituhatta markkaa“, selitteli kultaseppä.

„Kylläpä te olette kunnonmies“.

„Olenpa niinkin. Raikkihan ne tienata osaawat, waikk'eiwät kaikki osaa säästää, mutta minä osaan tienata ja säästää“, tuumaili kultaseppä.

Hänen puheistaan saattoi jo selwästi huomata, että hän oli ennestäänkin hywästi pöhnäsä ja humaltui yhä enemmän. Sitä salataksien hän tuohon laiwan portaaseen nojasi.

Kun kultaseppä pääsi kerran hywään alkuun tuosja säästäwäisyys-asiansaan, ei hän sitä hewin heittänytkään, waan paloitti asian aina uudestaan.

Kun puhelukumppani huomasi, ettei kultaseppän puheista enää tahtonut tulla tolkkua, lähti hän tiehensä.

Kultaseppän waimo tuli nyt miehensä luo.

„Anna minun haltuuni rahasi, kun olet wähän liiaksi rynnysjäkin, saattaisit ne menettää“, pyyteli waimo.

„Ole waiti. Itse minä olen ne ansainnut, itse ne tallettan tähänkin saakka ja talletan wielä eteenkinpäin. Mene nyt hyttiisi maata ja ole aiwan huoletta rahoista“, sanoi kultaseppä ja alkoi käwellä kompuroida laiwan anniskelua kohden.

Raikki laskeusiwat nyt lewolle, enin oja laiwanfannelle mihin mikin kylkensä sijan sai. Walkeat sammutettiin, mutta anniskelusta ainoastaan wärjätyn lasin läpi näkyi punainen walo. Wihdoin sammutettiin tuli anniskelustakin ja sijälläolijat kompuroiwat sieltä pois ja paneutuiwat hekin laiwanfannelle maata.

Uamun koiiteesja nousiwat kaiikki jalkeelleen, niinpä kulta-seppäkin. Hän oli sanomattoman alafuloisen ja surfean näköinen; hänen waimonsa itki katkerasti.

Kun illallinen puhelumppani hawaitji kulta-seppän, meni hän taasenkin häntä puhuttelemaan.

„Kuinka nyt hurisee?“ kysyi tuo illallinen tuttawa.

„Suonosti.“

„Kuinka niin; päätäkö paukuttaa?“

„Kunpa kaiikki olisi siinä, ei olisi hätäpäiwää, mutta asiat owat wieläkin huonommasti“, sanoi kulta-seppä surumielin.

„No, mitenkä?“

„Minulta warastettiin kaiikki rahat wiime yönä.“

„Jopa jotakin! Kuinka se käwi?“

„Kuinkahan tämä toki käwikään. Tulin illalla anniskelusja kowin juowuksiin ja sieltä lähdettyäni nakkauzin laiwankannelle maata ja nukuin kohta sikeästi. Uamulla kun heräsin, oliwat rahat poisja“, selitteli kulta-seppä.

„Kun ette antanut rahojanne waimollenne, waikka hän niitä niin hartaasti illalla pyysi.“

„Niin, kun en antanut. Kunpa sitä juopuneella olisi niin paljon ällä, että totteli waimoan. Mutta juopunut-han on niin wiisas, wäfewä ja warowa, ettei hän anna kenenkään hallita ja oikaista itseään“, tuumaili kulta-seppä.

„Mitä nyt aiotte eteenne ottaa?“

„Woi hywä Jumala! Ei ole muuta neuwoa kuin palata takaisin Pietariin, jossa jotakin ansaitsee; kotipaikalla ei ansaitse mitään. Minä en woi mennä kotiin, kun ei ole mitään sinne wiemistä“, sanoi kulta-seppä ja puskahhti äänekääseen itkuun.

Laiwa puhalsi nyt ensimmäisen lähtömerkin. Silloin tuli kulta-seppän waimo miehensä luo ja he tarttuiwat syltiksi toisiin, kumpikin sydämenpohjasta itkien.

„Woi, woi, sinua Heikka, kun et sinä antanut niitä rahoja minulle illalla; jos sen teit, olisiwat asiat nyt toisin“, änktytti waimo itkunsa seasta.

„Niin, kunpa olisinfin sen tehnyt, mutta minä en to-
tellut sinua“.

Kultaseppä lofi lohdutella waimoiaan, että hän lähete-
teele rahoja Pietarista, jotta woiwat toimeen tulla.

„Bieraat maihin!“ kuului nyt kapteenin miehewä
komento.

Kultaseppä irtaantui nyt waimostaan ja syöksyi laiwa-
silta myöten maihin. Vielä sittenkin kun laiwasilta oli
wedetty sijalle, huusi waimo miehensä jälkeen: „Boi, kun et
sinä antanut niitä rahoja minulle!“

Laiwa lähti etenemään pohjoiseen päin wieden muka-
naan kultaseppän katterasti itkewän waimon.

Rahdestoista kuva.

Surua.

ewonen on juuri pysähtynyt wankannäköisen talon pihalle. Talon emäntä on sillä palannut kotia pitemmältä matkalta. Useita kohtia täysikaswuisia lapsia sekä emännän mies pyörii tuwassa hänen ympärillään hymyjuin udelleen yhtä ja toista matkan kuulumista.

„Ennätipä siellä nälkä tulla; tarwitsen saada ruokaa“, sanoi emäntä hieman wäsyneellä äänellä ja laitti tuwan pöydälle itselleen ruokaa. Hänen syödesjään istuiwat lapset ja isäntä ympärillä yhä kysellen ja rupertellen.

Syömästä päästyään emäntä alkoi päiwitellä, että häntä wiluttaa ja että muutenkin hän tuntee pahoinwointia.

„Woi kun sinä lähditkään tuolle matkalle! Pari wiikkoa sairastit kowaa lentsua etkä vielä ollut siitä toipunut, kun lähdit pitkälle talwimatkalle, waiikka kuinkakin olisiin sinua kieltänyt“, sanoi isäntä.

„Täytyihän minun mennä weliraiskaa katsomaan, jolle on niin paha tapaturma sattunut“, arweli emäntä.

Tämä emännän matkan syj oli seuraawa:

Emännän weli asui puolentoista peninkulman päässä kirkolta sydänmaalla. Hän oli pimeänpäässä pudonnut aukilewasta lattialuukusta sywään kiwifellariin ja ruhjonnut

Siinä kylkiluitaan poikki. Tämä oli sijarelleen lähettänyt terweisiä, että tulla nyt katsomaan hänen kurjuuttansa.

Isäntä oli silloin kaikilla keinoin koettanut estää emännän lähtöä, sillä järjellisenä miehenä pelkäsi hän lentsun seu-rauksia, kun emäntä ei ollut siitä vielä tyllin parantunut.

„Mitäpä minulla on rautatien waunussa hätänä“, wastusteli emäntä, „pääsenhän enimmäen osan matkaa rautatietä ja siitä sitten on muutama kilometri weljeni kotiin“.

Kun isäntä näki ettei mitään auttanut, tilasi hän jo ennaltoita rautatieasemalle hewosen vastaanottamaan. Paitti sitä laittoi hän erään naishenkilön hoitamaan emäntää koko täällä matkalla.

Onnellisesti päästiin rautatiematka perille. Siinä oli emäntää wastassa kahdennellatoista olewa pojantoltti. Tällä oli pukineena miehen röijy, jonka pitkät hihat oli kääritty ylös ja näyttiwät pakfuilta kuin kurikat. Rowin tolwanalta tuo poika siinä puwussaan näytti eikä hänellä paljon mahtia ollutkaan, sillä hewonenkin, jota hän oli koko talwen ajanut, teki hänen kanssaan miten halutti, wääjäamättä käskystä wähääkään.

Tämmöisen kyytimiehen rekeen nyt emäntä kumppanin joutui.

Siinä wälillä oli järwi, jonka poikki tie wei taloon. Pyryilmoilla oli tie mennyt umpeen, ja nyt pimeässä oli waikea tietää mihin suuntaan oli mentävä. Hewonen kulet-teli heitä ympäri järweä ja viimein emännän kumppanin täytyi lähteä tietä hakemaan. Puolen tunnin päästä osut-tiin takaisin maantielle ja yritettiin sitä myöten pyrkiä johon-kin taloon. Mutta äkimys hewonen ei totellutkaan, nousi waan pystöön ja kieräsi waljaat rikki. Jotenkuten kötysti-wät he ne kiinni ja yrittiwät uudelleen. Sama tempu. Kolmannen kerran kun yritettiin, syjäsi hewonen refensä maantienojaan, johon he kaatuiwat ylönpuraisiaan. Ei ollut muuta neuwoa kuin täytyi jalan kulkea takaisin neljän-nesjän päässä olewaan taloon yöksi.

Tämmöisessä räjäytyksessä wilustui emäntä tovin. Vielä ruumiissa oleva lentu yltyi siitä paljon pahemmaksi kuin oli osattu aavistaakaan.

Isäntä tunsi taudin oireet ja pelkäsi jo pahaa. Hän rupeesi toimittamaan emäntää maata lämpimään kamariin ja peitteli hänet huolellisesti. Kun aika tuli, meni hän itsekin maata.

Noin kello yhdeksästä aikoina kysyi emäntä: „Onko ijä walweella?“

Isäntä hyppäsi heti lattialle.

„Nouda, hyvä ihminen, lunta käjiliinalla minun päähäni, sillä se on niin kipeä että halkee.“

Isäntä wiritti tulen lamppuun, wetäsi kengät jalkaansa, käwi sieppaamassa lunta käjiliinan sisään ja kääräsi sen emännän pään ympäri. Sitten meni hän herättämään muutkin, jotka myöskin tulivat sairashuoneeseen.

Kaiken yönä muuteltiin lunta sairaan päähän aina kun entinen lumi alkoi sulaa. Sairas rukoili ehtimiseen, ettei häntä liikuteltaisi wähintäkään, taikka muutoin hän kuolee siihen paikkaan. Kolmen aikana aamulla katosi emännältä puhesyky ja neljän aikana jätti elämä hänet.

Kyllä silloin itku maisti. Rauheana todellisuutena aukefi nyt kaikkien eteen, mitä he oliwat kadottaneet. Siinä makasi nyt hengetönmä se hellä perheen äiti, joka niin suurella huolella ja lempydellä oli perhettään hoitanut ja waelinut ja jonka järjestäwä, huolellinen käsi oli kaikki saanut niin hywään järjestykseen ja sopuointuun. Mihin nyt joudutaan? Kuka nyt järjestää, hoitaa ja tasoittaa kaikki? Kuka lempeällä ja pehmeällä luonteellaan saa rauhan ja rakkauden pyhymään lukuisan perheen kesken? Kaikista tuntui siltä, ettei kukaan muu ole talossa mitään tehnyt eikä toiminut, waan kaikki mitä oli olemassa, oli emännän ansiota ja työtä.

Koko talonwäki oli kuin tyrmistyksissään tästä odottamattomasta tapauksesta. Istuttiin mitä misäkin nurkassa

itkeä tihistämässä, älymättä mistään mitään. Wasta iltapäivällä toipuiwat piat sen werran, että laittoiwat wäelle ruokaa.

Raikista kowinmin se kuitenkin koski isäntään. Koko päivän makasi hän suullaan wuoteessa, eikä ottanut suuhunsa kuiuua ei märkää. Kolme yötä makasi hän samassa huoneessa missä wainajakin oli, sillä emäntää ei oltu wiety pois kamaristaan. Kowa ruumiinhaju oli jo wiimeiseltä huoneessa, mutta isäntä ei siitä huolinut. Wasta sittenkuin ruumiskirstu saatiin walmiiksi ja emännän ruumis laskettiin siihen, täytyi isännän erota rakkaasta wainajastaan.

Wiikkofauteen ei isäntä syönyt Jumalansuurusta. Miinoastaan silloin tällöin siemasi hän kylmää, raitista wettä sydämensä palon sammutteen. Sitä sydämen tuskaa ei woi kertoa, mitä isäntä kärsi. Hänen sydäntänsä poltti niin ankarasti, että hän luuli nääntywänsä. Hän ei älynyyt eikä ymmärtännyt muuta kuin että rakas elämäntumppaninsa oli hänet jättännyt, ja tuo tieto ja tunto kalwoi häntä kauheasti.

Isäntä laihtui tuon wiikon ajalla niin, ettei hänellä ollut kuin nahka luiden päällä, eikä häntä olisi woinut enään tuntea samaksi mieheksikään. Kun ruumis laihtui semmoista kyytiä, kaswoi parta sitä huimemmin ja wiikon päästä oli hän karwainen kuin ukonkoira.

Ihmisiä rupesti huolestuttamaan tuo isännän tila. He pelkäsiwät, että hän kadottaa järkensä tai menehtyy tuohon ankaraan suruunsa. Joukonmiehissä tuliwat he isännän luokse ja alkoiwat puhutella häntä.

„Ruolleesta ei ole elävän tumppaniksi. Pitäisihän teidän, järkewänä ihmisenä, ymmärtää, että ette te woi kaitella surullanne kuollutta eläväksi tehdä. Se on luonnon laki, jota ei yksikään ihminen woi toiseksi muuttaa. Te ette woi kestää tuommoista surua, sillä luonto waatii leponsa ja rawintonsa. Olkaa mies ja ruwetkaa järjellisesti tilaanne ajattelemaan! Ruwetkaa ottamaan ruokaa; ellette muuta woi, niin ruwetkaa wähtellen juomaan edes maitoa, että wahwistuisitte“, puheliwat kylänmiehet.

Isäntä ei vastannut miesten puheeseen mitään, nousi waan wuoteenlaidalle istumaan ja huokasi raskaasti. Siinä hän istui kolkkona kuin aawe ja katsoa tuijotti lattiaan. Joku isännistä käwi hakemassa maitoa ja kehoitti häntä juomaan. Isäänkuin waistomaisesti koki hän seurata kehoitusta ja joi melkein tuopillisen lämmintä maitoa. Sitten hän kallistui wuoteelle ja sanoi huoaten: „Woi minun sydäntäni“.

Mutta kylänmiehetpä eiwät heittäneetkään tuota rakaudentyötään siihen yhteen ainoaan kertaan, waan yksi heistä oli aina isännän luona lohduttelemassa häntä ja walwomassa, että hän otti määräajoilla wähitellen ruoaa.

Tällä tawoin wahwistui isäntä wähitellen ja jäi ihmisten awulla eloon perheensä tueksi.

Kolmastoista kuwa.

Rakastuneet.

He oliwat nuoria ihmisiä kumpikin. Tyttö oli kauneimpia neitoseja mitä olla woi. Hän oli werewä, täyteläinen, keskikokoinen impi ja tukka oli hänellä kullankeltainen ja paksu, joka oli sykertynyt kauniisiin kutreihin. Hän käyttäytyi hywin säädyllyisesti, pukeutui aina hywin, ja terwehtiesään osasi wähän syrjäkierosti itseään retkauttaa, niinkuin hienojen naisten tapa on. Kun kuunteli hänen kielewää puhettaan, tuntui tyttö järkewältä. Hän oli iloinen kuin leiwonen, kohteli seurassa kaikkia ihmisiä hywin ja osasi pitää iloa wireillä; tuntuipa wälistä hänen sisään tullessaan kuin olisi lämmin, herttainen päiwäpaiste sisään walahtanut.

Boika oli pitkä, solakka, kaunisrafenteinen nuorufainen. Hän oli yhtä suosittu sekä wanhojen että nuorten parissa, sillä hänellä ei ollut mitään riwoja tapoja, hän ei polttanut tupakkaa eikä nauttinut wäkewiä. Hän kunnioitti ja rakasti wanhempiaan ja koki käyttäytyä niin, ettei misään tapauksessa saattaisi heille surua.

Tuon tytön isä oli rafennusmestari paraikaa tehtäwällä Pohjanmaan rautatiellä ja oli äskettäin muuttanut paikkakunnalle. Boika taas oli juuri urkurikoulusta päässyt ja

saanut koulusta loistawat todistukset, joten edellytettiin että hän piankin saa paikan.

Ulkosalla he ensiferran tapasivat toisensa ja siinä oli muitakin ihmisiä. Emma tavallisella helkendalellään hääläsi ja liehtasi ihmisten kanssa, mutta näytti siltä kuin hän ja poika olisivat ujoselle toisiaan, sillä ainoastaan kylmän, mykän tervehdyksen sai poika osakseen ja kylmän näköisenä erkani hän joukosta pois.

Mutta Nikke oli kaikesta tästä näennäisestä kylmyydestä huolimatta rakastunut tyttöön korviaan myöten. Tätä rakkauttaan piti hän aiwan toiwottomana, sillä hänestä tuntui siltä, kuin olisi pitänyt tawoitella tähteä taiwaalta, niin paljon itseään ylewämpänä hän tyttöä piti.

Nikke, waikka hänkin iloinen luonteeltaan, tuli nyt niin alakuloiiseksi, että kaikkein huomio kääntyi häneen. Hän ei saanut yökausiin unta, käänteleehti waan lewotonna kyljeltä toiselle, ajatellen yhä wain Emmaa. Tawasta nousi hän yösydännä ylös wuoteeltaan, puki nopeasti päällensä ja lähti ulos käwellä huuhkimaan kesäyönsä, saadakseen wirkistystä tuskaiselle, polttawalle sydämelleen. Päiwillä koetti hän kulkea asioillaan niin, että saisi aina nähdäkseen Emman, jota hän sitten toiwotonna ullankanteelta katseli. Mutta kun hän Emmaa lähitienoille sattui, näyttiwät he kumpikin säpsähtävän ja wetääntyiwät kylmännäköisinä kohta loitommalle toijistaan.

Tömmöisesjä näennäisesjä kylmyydesjä kului aika, eikä kumpikaan tiennyt, mitä toisensa sydämissä liikkui.

„Mitki sinä, poikani, olet niin synkkämielinen?“ kysyi ferran isä Nikeltä. „Et puhu et puhahda, waikka ennen olet ollut niin awosydäminen? Ethän näy syöwäntään paljon mitään ja öitäsiikään et aina makaa wuoteellasi, waan kulkea huupottelet yksinäsi.“

„Woi, rakas isä! Pitäneekö minun nytkin olla teille yhtä awosydäminen kuin ennenkin? Tiedättekö, sydämesjäni on semmoinen tuska ja palo, että ellei sitä saa sammumaan,

niin ei minun käy hywin. En tosiaan voi tätä kestää",
sanoi Mikke.

Isä säpsähti.

"Mitä sinulle semmoisen tuskan toi, eihän tofi joku rikos tuntoasi painane?" hän sanoi.

"Ei sinne päinkään, isäni. Tuntoni on aiwan puhdas, eikä sitä rasita pieninkään rikos. Sydämeni tuska on aiwan toista laatua."

"Mitä se sitten on?"

"Baikelanlainen on minun sitä ilmoittaa, mutta en kuitenkaan voi salata sitä teiltä: Se on rakkaus, joka sydäntäni kärventelee."

"Ja kuka se on jota rakastat?"

"Ei hän ole kukaan muu kuin mestarin tytär, Emma."

"Oletko hänelle rakkauteksi ilmoittanut?"

"En ole. En uskalla, sillä niin paljon itseäni ylewämpänä minä häntä pidän", sanoi poika.

"Kaikkea häntä nyt! Parasta on, että wieroitat hänet pois mielestäsi, sillä minä olen luullut tyttösi huomanneeni jotakin wastenmielistä, liiaksi itserakasta ja komentawaa", sanoi isä.

"Oletteko te sitten tawannut Emmaa?"

"Olenhan käynyt wieraisissa mestarin luona ja silloin olen luullut tuommoista huomanneeni."

"Woi isä! Minä en voi luopua Emmasta, jos waan woin hänet omafseni saada. Mutta sehän kuitenkin tuntuu aiwan mahdottomalta. Ei Emma ole komentawa eikä itse-rakas. Hän on lempeä ja sydäntä täynnä, eikä niin puhtaassa sielussa voi löytyä mitään tahra- eikä likapilkkuja", sanoi Mikke.

"Sm! rakkaus on sokea", mutisi isä puoliääneen.

Tällä wälin oli poika hakenut urturin wirtaa muutamassa Pohjois-Sawon iisosja pitäjässä; hän sai waalijian ja paikankin. Niissä puuhissa ollessaan haihtui enin suru hänen sydämestään ja hän alkoi elähtyä entiseen reippau-

teenja ja iloisuuteensa. Hän saattoi olla Emmankin parissa ollessaan niinkuin muutkin ihmiset, mutta wälinpitämätön hän näytti nytkin olewan Emmaa kohtaen.

Ensimmältä kun waalintulos tuli tietyksi, tunsi poika itsearwonsa hywäjestään kohonneen, mutta pian hän siihenkin kyllästyi ja tuo arwoaste aleni hänen omissa silmissään yhtä nopeasti kuin se ylennytkin oli ja sitä seurasi taas sama toiwottomuus.

„Mitä minä olen hänen suhteensa?“ mietti poika tawasta itsejseen. „Kun pitää ihmisen ollakin semmoisen houkan, että kurottelee niin paljon itseään ylemmäksi, mutta kun ei woi toisin tehdä“, mietti Nikke.

Rauhatonna ja lewotonna kuljeskeli hän taas kylillä, koeitaen saada tytön näköpiiriinsä, ja kun se sattui onnistumaan, katseli hän häntä matkan päästä, lähenemättä kuitenkaan missään tapauksessa.

Muutamana pyhäiltana oli Nikke yksinään tiellä käwlemässä. Sattumalta tuli Emma häntä vastaan. He säpsähtiwät molemmat ja seisahtuiwat. Kumpikin oli hywin punastuksissaan ja pojan sydän pamppaili niin, että sen luuli rinnasta ulos hyppääwän, ja jos lie pamppailut tytönkin sydän. Terwehdyksen sanottuaan eiwät he tuntuneet woiwan noin waan äkkipikaa mennä toistensa ohitse, waan seisoiwat wastatusten tiellä ilman että kumpikaan osasi mitään wirkkaa.

„Mihinkä sitä nyt ollaan menossa?“ kysyi tyttö, katkasten wihdoin äänettömyyden.

„Ei minulla mitään päämäärää ole, lähdinhän waan tuulleltamaan“, sanoi poika.

„Eikö saisi tehdä seuraa?“ kysyi tyttö.

„Kernaasti, kun waan mahtunet tulemaan.“

„Mahtunet“, matki tyttö. „Sinun kanssasi mahtuu tulemaan kuka hywänjä, kun waan kelwannee“, sanoi tyttö ujostelematta.

„No, mikset sitten ennen ole tullut?“

„Minunko se sitten alutji on tehtävä? Sinunhan se olisi ollut.“

He lähtiwät nyt liikkeelle, tyttö pojan käsikoukussa riip-puen ja ohjasivat askeleensa suurten wainioiden läpi juokse-wan luonnonojan warrelle. Sen rannalla he istuivat suu-relle mättäälle, jonka luonto oli rakentanut itäänkuin turwe-pentiksi. Tiheä lepikko ympäröi heidät jokapuolelta niin, että he oliwat kuin puutarhamajassa. Besirikas puro loriji hei-dän wieresään ja peippo lauloi säweliään iässä lepässä heidän päänsä päällä. Koko luonto uhkui eloa, lempeä ja Luojan, suurimman rakkauden alkuhäteen hywynyttä.

„Mitji sinä olet näyttänyt itäänkuin pelkääwän minua? Jos olen sattunut sinua lähestymään, olet aina säpsähtäen siirtynyt luotani kauemmas“, sanoi poika.

„En ole uskaltanut“, wastasi tyttö. „Olen pitänyt sinua niin paljon muita etewämpänä, etten ole rohjennut silmiäniäkään sinuun nostaa. Waan kuitenkin olet sinä ollut aina elämäni toiweiden päämääränä.“

„Sittenhän meillä onkin molemmilla, sinulla ja minulla, ollut samallinen usko toijistamme. Mutta jos nyt rohkai-siin itseni ja tyhjisin sinulta, tahtoisitko tulla minulle elämän-kumppaniksi, jakamaan kaikki ilot ja surut kanssani, mitä sil-loin wastaisit?“

„Hywä Jumala! Onko tämä kaikki nyt totta, wai näentö unta? Jos niin käwisi, olisi silloin elämäni suurin toiwö täytetty“, sanoi tyttö painaen päänsä pojan rintaa wasten ja pillahhtaen itsemään.

Rikke puristi hänet hellästi rintaan ja wasten ja siinä he halailiwat ja suuteliwat toijiaan. Lujia rakkauden lupauk-sia tehtiin siinä toijilleen ja he wakuuttuivat ikuista rakkautta ja uskollisuutta.

Kun ajat kerran oli saatu selwille, lähtiwät he pois tuosta autuaasta paikasta, mutta kun ihmisiä alkoi tulla tiellä vastaan, erkaniwat rakastawaiset toijistaan ja meni-wät kotiansa.

Sitä autuutta ei woi sanoin kuwata, mitä kumpikin heistä tunsi. Poikain pääsi kauheasta waiwastaan ja oli nyt niinkuin irti maasta.

Rauan ei woinut rakastawaisten suhde toisiinsa pysyä salassa, sillä eiwätpä he nyt enään kammoksuneet ja ujos- telleet toijiansa. Julkisesti käweliwät he kahden kesken kylillä, eiwätkä ihmisten sormenosottelemiset waukuttaneet heihin mitään. Eikä kenelläkään tuntunut olewankaan juuri mitään wastaansanomista rakastawaisten yhtymisestä, sillä pidet- tiinhän heitä kumpaakin kunnollisina, siweinä ihmisinä.

Pianpa tämä rakastawaisten liitto tuli tytön wanhem- pienkin tietoon. Nimenomaan kutsuiwat he Nikkeä käymään heidänkin majapaitassaan. Muutamana iltana hän menikin sinne morsiamensa kanssa. Siellä hänet otettiin ilolla was- taan. Häntä puhuteltiin wäyrypojaksi ja kestittiin ruualla ja juomalla. Emma oli iloinen ja hilpeä ja kauniimpi pojan mielestä kuin koskaan ennen.

Tästäpuoleen käwiwät he yhdessä iltakäwelyiltä pala- tessaan useinkin Emman wanhempain kodissa.

Eräänä kertana kun he tuliwat sinne, oli siellä Jusji niminen Emman weli ja hän oli wähän humalassa. Tälle rupeji nyt Emma pauhaamaan ja rätišemäen:

„Tuommoinen sika, fehtaa wielä tulla ihmisten ilmoi- hin. Sikokarsinaan tuommoinen mies on omiansa. Paina jukkelaan ulos minun silmäini edestä“, säyhysi hän ja polki pienellä, siewällä jalallaan lattiaan.

„Ole tuossa nyt taasen wähemmällä . . . Hapäset itseji“, muistutti äiti.

„Wieläkö tekin siinä! Pitäkää jo toki suunne kiinni, tai minä köytän teidät seinään“, tiuskasi Emma ja luppasi suunsa niin tiukasti kiini, ikäänkuin se olisi ollut murtu- maton ja muuttumaton komentosana, jota on ehdottomasti totteleminen. Siihen jäi Emman naama möllöttämään sano- mattoman wihaisen näköisenä, samalla kun hän tiukasti kat- soi äitiään silmiin.

„Jo nyt menee liian pitkälle. Suurempaa kunnio-
tusta tulisi toki vanhemmilleen osoittaa“, sanoi tuo tulewa
wäwy-poika.

„Wielätkö sinäkin! Kyllä sinäkin tarwitsisit saada kelpo
opetusken“, tiustaji Emma polkien jalkaa.

Miken weri kuohahti. Hänen teki mielensä sanoa was-
tenjuuta mitä hän tuommoisesta komennosta piti, mutta ei
hän hennonnut vanhempien tähden antaa semmoista was-
tausta kuin mielensä teki. Hiljaisesti sanoi hän waan: „onpa
se wähän liian aikaista“. Sitten hän istui tuolille, mutta
sangen alafuloinen hän oli. Vanhemmat kokiwat hywit-
tää ja elwyttää poikaa, mutta kylmänä ja jurona hän
waan psyhi.

Pois lähtiesään jätteli hän wanhuksjet hywästi, mutta
ei Emmaa.

„Etkö aio minulle hywästiä sanoa?“ kysyi Emma.

„Kyllähän minä sinut aina ennätän“, sanoi poika
ja meni.

Entisen tulisen rakkauden sijaan laskeusi nyt pojan sy-
dämeen kylmä, inhoittawa tunne Emmaa kohtaan. Hän ei
olisi kärsinyt häntä enään silmissäänkään nähdä ja hän ru-
peji wälttämään Emman kohtaamista niin paljon kuin woi.
Hän ei käynyt enään milloinkaan Emman vanhempien luona
ja nämä oliwat hywin pahoillaan siitä.

Rului pitemmän aikaa, etteiwät he olleet kohdanneet
toisiaan. Mutta eräänä kertana toimitti Emma niin, että
hän äkkäriwaamatta sai kohdata sulhasensa.

„Miksi et ole enään käynyt meillä ja miksi olet ruwen-
nut karttelemaan minua?“ sanoi Emma terwehdittyään.

„Mitä minulla siellä tehtäisiin?“ wastaji Nikke.

„Mitä morsiamen kodissa sulhasella tehtäisiin ja mitä
sulhanen morsiamellaan tekisi? Minusta tuntuu tuommoi-
nen kysymys wähän oudolta“, sanoi Emma.

„Ei minulla enään ole morsianta“, sanoi poika jurosti.
Emma waaleni.

„Miksikä sinä, ystäväiseni, tuolla tavalla puhut, mikä sinun mieleesi on nyt muuttanut?“ sanoi Emma ja hänen äänensä väräsi.

„Olen huomannut kauniin tuoreen alla pahan madon. Et kunnioita vanhempiasiaan vähän vähääkään, annat waan heille häwyttömiä sanoja ja wanhin kuitenkin on aina wanhin. Semmoinen ihminen ei tule koskaan onnelliseksi. Paitji sitä luulet jo saaneeji minuun nähden täydellisen isäntäwailan ja woiwasi sanoa minulle mitä tahansa. Ei, Emma. Meidän wälimme on nyt ainiaksi lopussa ja tätä päätöstäni ei mikään woima maailmassa woi toiseksi muuttaa“, sanoi Nikke jänkästi.

Emma puhalsi kauhean itkun ja kaswojaan peittäen lähti hän pois.

Poika katsoi kauan hänen jälkeensä. Hän tunsi sydämessään säälintunteita Emmaa kohtaan, mutta samassa myöskin sanomatonta inhoa. „Miksikä hänen piti ollakin noin mustajieluisen? Saan olla kiitollinen, kun tulin hänet tuntemaan ajoissa, etten joutunut kauniin käärmeen lumouksen alaisejki“, tuumi poika itsejseen.

Niken isä oli mielesjään kaiken aikaa tuntenut tyytymättömyyttä poikansa suhteesta Emmaan, sillä hän oli saanut kirkista tytön sielunatkunovista sijälle. Hän ei olisi suostunut poikansa joutuwan ajalliseen kadotukseen.

„Toko sinä nyt olet woittanut tuon niin tulijesti rakastetun tyttösi suosion?“ kysyi isä, kun Nikke tuli tältä matkaltaan kotiin.

„Monin kerroin olen sen woittanut, mutta myöskin sen jo menettänyt“, sanoi Nikke.

„Näin lyhyesjä ajassa! . . . Olitko hän huijentelewa?“

„Sitä hän ei ollut, mutta minä sain kirkistaa hänen turmeltuneeseen sieluunsa“, sanoi Nikke.

„Niinkö? Enkö minä sitä sinulle sanonut?“

„Sanoitte kyllä, isä hywä, mutta minä en uskonut,

ennenkuin itse tulin huomaamaan minkölainen mielenlaatu tuon kauniin kuoren alla piilee.“

„Ja nyt olet erossa hänestä?“

„Niin olen ja erossa pysynkin.“

„Siinä teit, poikani, oikein, sillä hänen kanssaan et koskaan olisi tullut onnelliseksi. Olen hyvin tyytyväinen toimii, sillä luulenpa, että sinun puoleltasi se ero kuitenkin tuli“, puheli isä.

„Minun puoleltanihan se tuli, waikka ensimmältä niin rajattomasti häneen rakastuin.“

Uamulla kirjoitti Emma Nikelle kirjeen, jonka sisälllys oli seuraawa:

„Hellästi rakastettu ystäväni!

Kuinka sinä, rakkaani, niin vähäpätöisen asian voit noin kowin pahaksi panna? Eihän koko tapauksessa ollut mitään sen pahempaa kuin mitä joka aika sattuu perheessä tapahtumaan. Jos tietäisit kuinka hellästi ja kiihkeästi sinua rakastan, et olisi minulle niin kowia sanoja sanonut. En ole silmäntäyttä koko yönä nukkunut, itkenyt olen waan katkeamatta. Toiwon kuitenkin, ettet noin vähäpätöisen asian anna turhaksi tehdä niitä helliä suhteita, jotka nykyään välillämme on wallinnut, eikä niitä pyhiä lupauksia, joita toisillemme olemme luvanneet.

Tätä kirjoittaa sinua aina hellästi rakastawa, mutta nyt murheellinen Emmaji.“

Kummastellen luki Nikke tuon kirjeen ja sen tehtyään kirjoitti hän seuraawan wastauksen:

„Emma.

Siinäpä se nyt on. Sinä pidät aiwan vähäpätöisenä ja mitättömänä äskeistä tapahtumaa ja sanot semmoista tapahtuwan useinkin perheiden kesken. Tällä paljastat waan

oman paatuneen mieleksi, sillä se osoittaa, että tuommoinen meno on sinulle jo tullut tawaksi. Lausua wanhemmilleen tuommoisia ilkeitä sanoja, on suurin rikos mitä ihminen voi tehdä, ja kuitenkin se on sinusta waan vähäpätöinen asia. Jospa se olisi ollut edes hetkellinen hairahdus, olisi se ollut toista, mutta sinä katsot sen erikoiseksi oikeudeksesi, eikä kaikesta tuosta näy pienintäkään katumuksen merkkiä. Kiitän onneani, että tulin ajoisja sinut tuntemaan. En olisi tahotonut joutua elinajakseni sinun kanssasi kurjaakin kurjempaa elämää wiettämään. Älä yritäkään minun nykyistä mieli-alaani toiseksi muuttamaan, sillä se ei koskaan tapahdu.

Jää hywästi ja ijäksi!

Nikke."

Pois jäi nyt Emmalta iloisuus ja helkewyys. Maku-loisena kuljeskeli hän waan yksiksenjä, eikä kaiwannut kenenkään seuraa.

Niken kotona asui eräs kansakoulun opettajatar. Nikke oli ainakin osottanut opettajattarelle weljellistä ystäwyhttä, mutta sen sywempää vaikutusta ei tyttö ollut hänen sydämesjään löytänyt. Tähän saakka oli Emma yksin wallinnut Niken sydäntä niin, ettei siellä ollut kenellekään muulle sijaa.

Opettajatar oli helläluontoinen, hiljainen ja tawoiltaan ferrassaan mallikelpoinen ihminen. Emman kauneutta ei hänellä ollut, mutta ei hän kuitenkaan ollut sitäkään waiilla ja hänen käytöksensä oli sulawa ja miellyttävä.

Pitemmän aikaa oli Nikke ollut jo opettajattaren parissa ja pääsnyt sukeltamaan hänen sielunsa sisälle. Wähitellen alkoiwät nuo hywät ominaisuudet sieltä esiintyä Nikelle ja ne tuntuwät liittywän sopusointuun hänen sielussaan asustawien tunteiden kanssa. Kuta enemmän Nikke noita ominaisuuksia tarkasteli, sitä herttaisemmalla rupeji tuo waa-timaton neitonen hänestä tuntumaan ja sitä kauniimmaksi ja miellyttävämmäksi käwi neitonen Niken mielestä. Wähitellen siitä tunne kehittyi, mutta sitä warmemmaksi ja pysyvämmäksi se tuli. Ei siinä ollut äkkiä riehahtelewia, polt-

tawia rakkautta liekkeitä, tunnustuksia ja lupauksia, jotka tuossa äffinäisessä helteessä useinkin niin pian tuonakii palawat.

Kowinkaan kauan ei wiipynyt, ennenkuin Nikke teki neidille tunnustuksensa. Neito hämmästyti ja punasteli hywästäään, mutta myöntävän wastauksen hän ujustellen ja kainostellen antoi.

Nikke meni heti isänsä kanssa tuumittelemaan, mitä hän tästä uudesta liitosta piti.

„Nyt sinä, poikani, olet tehnyt minun mieleni jälkeen. Minä olen kauan jo tuota ajatellut, mutta en ole tahtonut sinulle sitä esitellä, kun olen nähnyt sinun kiihkeän rakkauteksi Emmaan. Parasta on, että kihlaat heti Annin, sillä hän on kelpo tyttö ja sinä saat hänestä warman elämäntumppainin itsellesi.“

Seuraavana iltana kutsuttiin muutamia ystäviä Niken kotiin ja silloin julaistiin Annin ja Niken kihlaus. Ujona, kainona ja miellyttävän näköisenä palweli Anni wieraitaan, eikä kelläkään ollut mitään vastaan sanomista heidän kihlauksestaan.

Waikka asiat oliwat jo näin pitkälle kehittyneet, ei Emma kuitenkaan vielä heittänyt toivoansa. Hän tuli sanomattoman mustasukkaiseksi ja koki kaksin tawoin lewittää ilkeitä ja walheellisia juoruja kylälle Annista. Usein tyttö raukka herahiti itkuun, kun sai niitä kuulla. Mutta Nikke häntä lohdutteli:

„Mitä sinä noista huolit“, sanoi hän, „pianhan kuitwat roskat päältä warisewat. Sinun maineesi on niin puhdas, etteiwät halwat juurut waikuta ihmisten mieliin, sillä kaikki jo tuntewat, kuinka halpasieluin Emma on.“

Nikelle oli Emma nyt kahta makeampi kuin koskaan ennen. Hän keimaili Niken edessä, kielastellen hänelle mitä imelimpiä imarteluita juinkin woi keksiä. Tämä kaikki ei kuitenkaan waikuttanut mitään Nikkeen, hän wain sydämes-tään ylöntatsoi näitä liukkaita temppeja.

Rakennusmestari muutti nyt perheineen toiselle rautatielle, jota vasta alettiin rakentaa. Sieltäkin kirjoitti Emma Nikelle hellän kirjeen. Hän kertoi, kuinka sydämellinen rakkaus ja hyvä sopu wallitsee hänen ja vanhempiensa välillä. Yhteisvoimin tekewät he työtä ja hän on kutonut monta isoja pakkia trifoota ja muuta arvofasta waatetta. Kello wiiji noustaan ylös ja kymmenen pannaan lewolle. Koko tämä aika ollaan ahkerassa työssä, että tuskin syömään joudetaan. Waatetta karttuu niin paljon, että sitä täytyy myöskin. Siljakkoin käwi hän kaupungissa ja möi siellä waatetta kahdensadan wiidentymmenen markan edestä. Muuten olisi kaitinpuolin hyvä, mutta ikäwä tahtoo näpsjiä, kun ei saa tawata siellä olewia rakkaita ystäwiään. „Jospa se päiwä ferran walfeneisi, että saisin sinua ferran wielä kohdata“, kirjoitteli Emma.

Tällä kirjeellään tahtoi kai Emma Nikelle ilmaista, kuinka perinpohjaisen parannuksen hän nyt oli tehnyt, jotteiwät hänen entiset pahat tapansa enään estäisi heidän onnellista jälleenyhtymistään. Mutta hukkaan meni tämäkin Emmen yritys, sillä Nikke ja Anni oliwat jo sillawälin wihihtyt awioliittoon ja oliwat muuttaneet siihen pitäjään, johon Nikke oli walittu urfuriksi.

Neljästoista kuwa.

Tehailjoita.

alon wäki oli ahkerassa puhdetyössä, miehet häärivät höyläpenkkienää ääressä, tehden mikä mitäkin käsityötä talouden tarpeiksi. Waimowäki oli käärentynyt takkawalkean ympärille, jossa he kehärsivät ja toiset karstasivat.

Muutamassa takan kulmauksessa oli paksu ruhmo ja sen ääressä istui kaksi poikasta, arwiolta noin kahden- ja neljäntoista vuoden välillä.

Minua, jota olin vastatullut vieras, miellytti tuo kuwa niin, että astuin heidän luokseen. Ensi silmäyksellä huomaisin, etteivät poikaset olleet paikkakuntalaisia. Rupejin siis heitä tarkastelemaan.

Tuon leweän ruhmon nenässä oli heillä hakaisten tekofojeet. Siinä oli heillä myös kuiwa leiwänpalanen ja silakkaa. Tawasta haukkasivat he leipää ja kalaa, mutta palanpuremisen aikana he jo wäanteliwät hakasia. Heillä oli yllään jotenkin likaiset, awosuiset hurstipaidat, joiden hihanpuut oliwat jo kuluneet repaleisiksi. Kun he kierasivat hakasten renkaita, lepsahtiwat nuot rikkeimet lepareet oikein tahdinmukaisesti.

„Ette suinkaan te, pojat, ole meidän paikkakunnalta kotoisin?“ sanoin heille.

„Emme.“

„Mistäs olette?“

„Lappajärwen pitäjistä.“

„Teiltä näyttää käyvän hyvin hakajien teko“, arvelin.

„Minahan sitä työhönjä tottuu, kun sitä enemmän aikaa tekee. Mutta tämä työ käywi paljon nopeammin, jos meillä olisi kynsiatunat, joilla saisi pikaisesti leikata langan poikki. Semmoisia ei löydy kaupassa, mutta olemme tehneet piirustuksen ja lähettäneet sen konepajaan ja piakkoin saamme semmoiset, ehkäpä muutkin saavat“, tuumiwat pojat.

„Te tehneet piirustuksen!“ sanoin kummastuksisani.

„Niin, me.“

„Ja konepaja hyväksyi piirustuksenne?“

„Hyväksyi.“

„Mutta tuo teidän eineenne näyttää minusta kowin karulta“, arvelin.

„Ei auta hauskein eläminen, jos on mieli jotain ansaita näin vähäisellä ammatilla. Kyllä on aina aikaa hauskein elää.“

„Ansjaitsetteko sitten jotakin tuolla pikku ammatillanne?“

„Mina vähän, aina vähän, kun on ahkera ja säästää. Ja tänä aikana ei ole muutakaan hommaa“, sanoiwat pojat.

„Harjoitatteko sitten muutaakin ammattia?“

„Kyllä wain. Kun tulee kewätpuoli ja kantohanget, muutamme silloin jonkun kaupungin läheisyyteen, kokoilemme hangelta jäneksen paparvoja ja myymme niitä kaupunkiin.“

„No, mitä niilläkin tehdään?“

„Kenellä on kanoja hoidettawana, he niitä ostawat halusta, sekottaakseen niitä kanojen ruokaan, jotta ne waremmin ja paremmin munisiwat“, selittiwät pojat.

„Mitä sitten muuta vielä?“

„Kun se ammatti loppuu ja kun hernemaat alkawat tulla taimelle, silloin menemme pajukoihin ja kuorimme hernekeppejä suuret määrät ja wedämme niitä käsitärryillä kaupunkiin; ne käywät hyvästi kaupaksi. Muina aikoina wedämme lattiahawuja ja kuusenlehtiä kaupunkiin ja myymme niitä

siellä pasmottain porrasten eteen, sylkylaatikoihin ja minkä mihiinkin tarpeeseen ja aina niilläkin jotakin saa."

"Minusta tuntuu, että teidän tulolähteenne owat kowin niukkoja tuloilleen", sanoin.

"Kyllä niinkin, mutta olisiko sitten parempi repalehtaa köyhäinhoidon niskoilla, kun itse hankkia elatusensa ja toimeentulonsa? Paitsi sitä on kultaa ja hopeata hieman jokapaikassa, mutta sitä on niin vähän, etteiwät kaikki ymmärrä sitä koota, vielä vähemmin foosapitää", arwelivat pojat.

"Oletteko te sitten saaneet kokoon tuota näkymätöntä kullaa ja hopean tomua noilla keinoillanne?"

"Mina vähän, aina vähän. Ei nyt ole kaikki mukana mitä vuosien kuluessa olemme keräilleet, mutta onpa meillä nytkin vähäsen", sanoi toinen pojista ja wetäsi samassa taskustansa nahkakuffaron, jonka pohjassa oli parin nyrkin koinen mukula.

"Noin paljon lantteja", huudahtin.

"Eihän näitä ole kowinkaan paljoa, mutta owat nämät toki parempaa laatua kuin luulette."

Näin sanottuaan aukaisi poika kuffaronsa suun ja siellä oli ainoastaan marfan ja kahdenmarfan kappaleita, eikä ainnuttakaan kuparirahaa.

"Noinko paljon rahaa tuommoisilla ansioilla!" huudahtin hämmästyksissäni.

"Ei toki tässä kaikki ole", sanoi poika ja weti powitas-kustansa pikkuraisen kuffaron ja kaasi sen sijuksen kämmenelleen. Siellä oli neljä kymmenen- ja neljä kahdentymmenen marfan kultarahaa.

"Tämä on sitä hienon hienoa kultapölyä, jota olemme kokoilleet ja kokeneet foosja pitää. Setelirahoja emme pidä, kun ne owat niin monen waaranalaisia tämmöisissä oloissa, waan wiemme ne pankkiin", selitteli toinen pojista.

"Ettäkö teillä on pantisjakin rahoja!" kysyin hämmästyksissäni.

"Onhan tuolla joku tuhatunta."

„Tehän olette rikkaita poikia, voisittehan ostaa paremman paidankin päällenne“, sanoin.

„Kyllä nämät vielä menee.“

„Saatte syöpäläisiäkin.“

„Emme saa. Meillä on ommeltuna housunkaulukseen semmoista ainetta, että kyllä syöpäläiset ulohthaalla pysyvät.“

En woinut muuta kuin jätellä heidät hywästi ja kehoittaa heitä edelleenkin työteliäiksi ja säästäväisiksi.

Lähdin pois, mutta kauan pyöriwät nuot kummalliset pojat mielesjäni.

Oli kulunut aikaa noin parikymmentä vuotta. Silloin täytyi minun lähteä pitemmälle merimatkalle. Otin siis lähimmäsä satamassa piletin ja nousin laiwaan. Seuraavana aamuna nousin aikaisin hytistäni kannelle, ihailemaan sanomattoman kaunista ilmaa ja täysin siemauksin hengittääkseni raitista merenhenkeä. Kävelin keulakannelle peränpitäjän luokse, puhuttelemaan häntä. Kappaleen aikaa haasteltuamme ilmestyi wierelleni siististi puettu herrasmies, joka näytti olewan noin kolmenkymmenenwiiden vuoden iässä. Hän sanoi minulle hywää huomenta ystävällisesti terwehtien. Koetin muistella, olisinko missään ennen sattunut tapaamaan tuota herraa, mutta en saanut sitä päähäni.

„Te ette taida tuntea minua“, sanoi herra.

„Tosiaan minulla ei ole kunnia tuntea herraa“, sanoin yhä tarkastellen häntä.

„Minä olen tämän laiwan kapteeni.“

„Sepä hauska, kun saan tutustua herra kapteenin kanssa“, sanoin uudestaan terwehtien häntä.

„Ja tämä laiwa on minun omani.“

„Mina parempi . . . Onneksi olkoon“, sanoin.

„Ja kuitenkin teidän pitäisi tuntea minut“, sanoi kapteeni.

„Minä waan en muista teitä ennen tawanneeni“, sanoin.

„Ja kuitenkin olette tawannut.“

„Missä sitten?“

„No tuolla kotipitäjäsjämme sen leweäpäisen pölkyn ääressä parikymmentä vuotta sitten“, selitti kapteeni.

Minun mieleeni sävähti nyt, että olisi kohan edesläni olewa kapteeni ja laivanomistaja toinen noista pojista, jotka tuon pölkyn ympärillä wäntelivät takkawalkean walossa hakasia, haukaten wäliin silahkaa ja leipää.

„Ettehän wain ole toinen noista pojista, joiden kanssa niin paljon haastelin työteliäisyydestä ja säästäwäisyydestä?“ kysyin hywäjestään hämmästyneenä.

„Oikein arwattu. Olen wanhempi weljeksi, se joka silloin oli kassanhoitajana.“

Tulin niin hämmästyneen iloiseksi, että terwehdin häntä kolmannen kerran oikein syleilemällä.

„Kun kerran olemme tulleet wanhoiksi tuttuiksi, niin lähtekää nyt kajattaan einetahwille“, kehoitti kapteeni.

Menimme.

Rahwia juodesa kyselin kapteenilta miten niin ihmeellisesti oli woinut käydä.

„Niinhän se käwi kuin tarvoitimme“, sanoi kapteeni. „Ne hakaset, jäniksenpawut, hernekepit ja hawunlehwät owat nyt muodostuneet tämmöisiksi. Ansaitsimme ja säästimme. Kun tulimme iäkkäämmiksi ja wanemmiksi, rupesimme urakalla tekemään pienempiä rakennustöitä ja niissä ansaitsimme hywin. Saatuamme riittävästi waroja, menimme polyteknilliseen opistoon ja rupesimme lukemaan insinööreiksi. Meillä oli semmoinen edistys halu, että luimme ja teimme kokeita niin paljon kuin jaksomme. Saatuamme erotodistukset opistosta, ryhdyimme heti isompiin rakennustöihin. Niissä taas ansaitsimme melkoisen summan ja sitte minä ostin tämän laivan. Käwin jonkun aikaa merikouluakin, ja rupejin sitte itse laiwani päälliköksi.“

Olin niin hämmästyksissäni, etten huomannut kysellä toisen weljen kohtalosta mitään.

Toisen päiwän illalla pääsin matkani perille. Zättelin kapteenin sydämellisesti hywästi ja nousin maihin.

Kaupunki johon tulin oli isompia maasjamme, mutta minä olin siinä nyt ensi kertaa käymässä.

Seuraawan päivän fiertelin uteliaana ympäri, katsellen kaupungin merkillisyyksiä. Muunmuassa huomajin siellä konepajan, joka näytti wasta rakennetulta. Pajan johtajalta pyysin päästä sitä katselemaan sisältä. Hän tarkasteli minua päästä jalkoihin ja näytti epäriwän, mutta wihdoin päästi minut sisälle. Kuljeskelin ylt'ympäri tuota laajaa huoneustoa, katsellen kaikkea ihmeellisiä kojeita, mitä siellä löytyi. Wiimein pysähdyin woimarataan wiereen katselemaan kuinka helponnäköisesti se kylmiltään leikkeli wanhoja, kuluneita rautatien ratafiskoja noin kynnärän pituisiksi pätkiksi. Nuo pakjut raudat eiwät woimarataan edessä näyttäneet pidättävän mitään; ne meniwät poikki kuin korte, eikä woimaratas yhtään hidastunutkaan, kun sen terä ratafiskoja katkasi.

Siinä seisoesjani ja katsellesjani tuota ihmeellistä woimaa, kulki ohitseni siistinnäköinen herra. Hän pysähtyi ja sanoi iloisesti hywäähuomenta, ja hänen wilkkaat kaswonsa näyttiwät loistawan hywästämielestä.

Katsoin kummastellen häntä.

„Ette taida minua enään tuntea“, sanoi hän hymyillen.

„Enpä muista teitä ennen nähneeni“, sanoin.

„Ja kuitenkin tapasin teidät ferran ennenkin, jos muistanette, kotipitäjäsjänne parikymmentä vuotta takaperin.“

„Mitä ihmettä? Ollisitteko toinen noista silloisista hakaspojista?“

„Niinpä olen. Toisella weljelläni on oma höyryalus ja hän itse kuljettaa sitä.“

„Sen minä jo tiedän“, sanoin minä, „sillä tänne tullesjani minulla oli kunnia matkustaa hänen laiwallaan. Tapajimme kapteenin kanssa toisemme ja puhelimme keskenämme paljon. Olin hämmästynyt tuosta kohtauksesta niin, etten huomannut kysyä teidän kohtalostanne mitään, mutta nythän on sitä hauskenpi, kun teidätkin tapasin.“

„Hän tietysti kertoi teille seikkaperäisesti elämämme juoksun.“

„Kyllä hän kertoi, mutta en huomannut sitäkään kysyä, oletteko te kumpainenkin jo perheellisiä miehiä.“

„Kyllä olemme. Rikkaita emme hakeneet, waikka olisi-
han niitäkin tainnut tarjolla olla. Minä nain palvelustyt-
töni, joka on hywin kelpo ihminen ja oli useampia vuosia
ollut luonani palveluksessa. Weljeni taas nai laiwanja
perämiehen tyttären. Periaattemme oli semmoinen, että
miehen tulee waimonsa elättää ja hoitaa, eikä pyrkiä rehen-
telemään waimonsa omaisuudella“, selitti hän.

„Mitäs te nyt aiotte eteenne ottaa?“ utelin.

„Minä olen jo elämäni uran walinnut. Tämä kone-
paja on minun. Itse olen tämän rakennuttanut, itse hoidan
tätä ja pidän kaikkea silmällä, ja nyt jo huomaan, että se
kannattaa hywin. Toiwon, ettei minulta tässä tule puuttu-
maan leipää eikä työtä“, arweli hän.

Waikka olenkin tuntenut noiden weljeisien toimelai-
suuden ja kuullutkin paljon siitä, hämmästyin kuitenkin hyvä-
sestään tämän kuultuani.

„Ja niin wähestä te alotitte“, wirtokoin hänelle.

„Wähestä kylläkin“, hän wastasi, „mutta äyristähän
jatakin alkaa. Pääasia oli waan se, että me halusimme tehdä
työtä ja osasimme säästää, siinä oli koko meidän onnemme
perustus.“

„Tehkää nyt hywin ja lähtekää katsomaan minun kotia-
nikin“, esitteli hän sitten.

Minä myönnyin.

Hänen kotiinsa tultuamme esitteli hän minut waimol-
leen wanhana ystäwänään. Waimo oli kaunis ja kaikin-
puolin miellyttävän näköinen. Koti oli sangen hywällä ais-
tilla järjestetty, jopa niin, ettei missjään paikassa silmä keksi-
nyt semmoista kohta, jonka olisi suonut toisin olewan.
Täydellinen puhtaus wallitsi kaikkialla. Rafji feltatukkaista

lasta oli talossa, toinen niistä vielä kehossa, mutta toinen jo wesselöitsi lattialla.

Minua ei päästetty talosta pois koko sinä aikana minkä wiiwoyin kaupungissa ja minua hoidettiin niinkuin parasta ystävää tai niinkuin olisin ollut heidän paras hywäntekijänsä.

Poislähtiesäni jättelin heidät sydämellisesti hywästi, toiwottaen, että heidän kotielämänsä pysyisi onnellisena heidän elämänsä loppuun saakka.

Viidestoista luku.

Meljekset.

He oliwat vielä semmoisia pieniä weseleitä, että hätinä kykeniwät ominneuwoinja käwellä waapertamaan. Ei kukaan woinut sanoa, kumpi heistä olisi ollut isompi tai pienempi, kumpi laihempi tai lihawampi, kumpi rumempi tai kauniimpi, ja pitipä olla oikein tarkka tuntija, jos mieli tietää, kumpi heistä kumpikin oli. Ei ole kummakaan jos niin oli, sillä eipä moni juuri tiennyt sitäkään, kumpi heistä oli wanhempi; ainoastaan äiti sen tiesi, kumpi heistä oli ensiksi päiwänwalon nähnyt, sillä he oliwat kaksisoiset. Toiselle heistä pantiin nimeksi Mappi ja toiselle Safu. Niin yhdennäköiset oliwat lapset, että saadakseen selwän kumpi heistä kumpikin oli, täytyi pitää punaista rihmaa toisen kalwosessa.

Nämät kauniit lapset eiwät ottaneet syntyäkseen mistään ylewästä ja rikkaasta perheestä, waan aiwan köyhistä wanhemmista, tuosta Katajamäen Susin kuuluisan köyhästä perheestä.

Sussi oli kyllä kelpo mies ja teki työtä kesät talwet hengen edestä, mutta hänen ansionsa eiwät riittäneet lufuisan perheen toimeentuloksi. Ennestään hänellä jo oli kuusi lasta ja nyt vielä annettiin lisäksi kaksi yhtäikaa.

Katajamäen-Jussi ei ollut mikään nurrusunteri, sillä hän oli oppinut ottamaan vastaan niin pahan kuin hyvän päivänkin ja oli aina yhtä iloinen. Hän rakasti waimoiaan kaikesta sydämestään ja poisti iloisuudellaan waimoltaan kaikki surut ja huolet, jos jolloinkin semmoisia sattui tulemaan.

„Näetkös, Riitu, kuinka Jumala meitä rakastaa, kun hän uskoo meille niin runsaasti noita lahjojansa. Taasentkin lahjoitti meille kaksi noin kaunista poikaa“, tuumaili Juhon lasten synnyttynä waimolleen, hyväillen häntä.

„Niin, mutta millä ne kaikki elätetään?“ sanoi waimo huolehden.

„Älä siitä huolehdi, kyllä Jumalalla on rikkautta. Maailma on awara ja kyllä siellä meidänkin lapsenume osansa saawat, kun waan heissä on miehuutta siihen kiinni tarttumaan“, lohdutteli Juhon.

Tuli sitten kowa katoruosi ja sen kanssa kowa lawantauti, joka nälästä heikontuneita ihmisiä forjasi paljon tuontuwille.

Tämä ankara tauti osui Katajamäenkin Jussin köyhään kotiin ja kaasi kaikki rujuksi, paitsi noita kaksioisia.

Ei ollut Katajamäessä elämä ennenkään wäljää, mutta nyt se wasta tiukaksi tuli. Ei ollut sitä, joka olisi wesi-lusikan oikaisnut tuolle kahdeksanhenkiselle sairastawalle perheelle. Ei ollut ruokaa, ei hoitajaa.

Wihdoin lähettiwät kyläläiset erään nilkun ja rokon-arpisen tytön hoitamaan kowaonnista perhettä. Glintarpeitakin lähetettiin sinne mitä kullakin riitti.

Tuo lähetetty tyttö oli kuitenkin ihminen, jolla oli puhdas, hurskas sielu. Hän hoiti sairaita parhaan taitonsa mukaan ja koetti liewitellä sairasten tufalaa tilaa, waiikka hän itsekin oli yhteiskunnan hylkiötä.

Raikella lempydellään ja ihmisrakkaudellaan ei hän kuitenkaan woinut estää sitä, että tuoni yhden ja toisen tempäji perheestä pois.

Uppi ja Saku olivat jo siksi iisoja poikia, että he ymmäräsivät nykyisen asemansa. Mituiseen istuivat he tuon hyväsyhdämisen ja vastenmielisen näköisen kunnan Karun luona, kysellen sairaan perheen tilasta, paranewatko he wai tuolewatko. Eihän Karu heille muuta osannut sanoa kuin että he owat sangen kipeitä ja woivat kuolla, mutta woivat jäädä elämäänkin.

Kun tämä leikki oli lufossa, ei ollut koko perheestä enään elämässä muita kuin itse Jussi ja nuo kaksioiset. Tuoni oli korjannut pois äidin ja nuo wanhimmat kuusi lasta. Isä oli nääntyvä suruunsa, eikä hän woinut taudin murtamana toimittaa mitään. Ei ollut ruokaa itsellääntään, sitä vähemmin rakkaille lapsilleen. Ei ollut muuta neuwoa kuin laittaa mierolle nuo ainoat jäljelle jääneet rakkaat kaksioisensa.

Mierolla kulkiessaan olivat pojat aina toinen toisensa tukena. Paikkakunnalla tunnettiinkin heidän kurja tilansa ja ihmiset kokiwat heitä waalia ja suosia parhaansa mukaan.

Bahimpana kiusana oli heillä toiset kerjulaispojat, jotka kulkureina maailmaa kierrellesään olivat oppineet kaiken maailman kierot temput. Usein käwi niin, että kun nämä sattuiwat tapaamaan Katajamäen kaksioiset, ei päästy ennen eroon kuin nuot mailmantolaiset hyökkäsiwät kaksioisten kimp-puun. Mutta silloin seisoiwat weljekset niin lujina yksistä-puolin, että he ennen woivat kaatua kuin wäistyä.

Eräänäkin kertana kun he lähtiwät tallustelemaan eräästä wankasta talosta, jossa heitä oli yltäkylläisesti ruo-kittu, huomasiwat Katajamäen kaksioiset, että heitä ajoi takaa kolme poikaa ja eillimäisellä oli kädesä ruoska, jolla hän lyödä hutki ilmaa. Weljekset huomasiwat kohta, että takaa-ajo tarfoitti heitä. Niin pian kuin suinkin kerkesiwät, koettiwat he piiloutua lähellä juoksewan korke-ahteisen, moni-muttajisen luonnonojan rantapensaitkoon. Mutta noilla takaa-ajajilla oli wainukoiran waisto ja pian he tapasiwat nuo wähäiset weljekset. Eihän muuta kuin alettiin ruoskineen tähdä päälle.

„Mitä te meitä wainootte, emmehan me teille ole mitään pahaa tehneet?“ sanoi Saku, asettuen welsensä kanssa niin miehuulliseen wastarintaan kuin juinkin woi.

„Ei tässä nyt kärejömään, waan maistakaa tästä!“ sanoi ruoskanheiluttaja ja lyöä läimäytti samassa Sakua kaswoihin niin, että weri tuli huulesta.

Mutta tätä ei ruoskamiehen olisi pitänyt tehdä, sillä samassa hyökkäsi Uappi roikaleen kinttuihin ja kaasi hänet alleen. Waikka tuo Poro-Uunnan Wihtori oli maankuulu kaikesta ilkendestään, ei hänessä kuitenkaan ollut miestä nousemaan tanakan Uapin alta. Kynsin hampain koetti Uappi saada häntä rangaistuksi ja hän oli niin fetterä, että jos hänen wastustajansa koetti millä tawoin hänestä erilleen päästä, oli Uapilla jo kymmenenkäin temppeä sitä estämään. Kuitenkin olisi Uapin tainnut lopultakin huonosti käydä, sillä nuo toiset tafia-ajajat oliwat toipuneet hämmästyksensä ja alkoiwat mukiloita häntä tafiaapain, mutta siinä oli jo Saku ja ankara ottelu alkoi. Raksoiset oliwat niin tokiottoja, etteiwät he huolineet oliwatko kumossa wai pystysä, mutta kynsin hampain oliwat he wihollisissaan kiinni. Wiimein täytyi Poro-Uunnan Wihtorin joukkoineen lähteä kypälämäkeen.

Wierolla kulkeminen käwi pojille yhä enemmän ja enemmän wastenmieliseksi ja päästyään tuonne kolmen, neljäntoista wanhakki, pyrkivät he jo wäkiänsä jäämään taloihin jotakin tefemään, ettei heidän olisi tarwinnut olla kulkeella.

Kaikissa tuumissaan ja mietteissään oliwat he yksimieliset. Yhden ainoan kerran tuli heille erimielisyyttä, joka oli sufeutua riidaksi. Käwi näet sillä tawalla, että Poro-Uunnan Wihtori sattui ypyönsinään welsjsten pariin. Saku waati kowasti, että nyt hänelle kerrankin kostetaan ilkenensä, mutta Uappi pani kowasti vastaan.

„Mitä meille siitä hywää lähtiji, jos me nyt häntä myllyhyttäisimme?“ arweli Uappi.

„Onhan hän meille tehnyt syyttä aikojaan niin paljon kiusaa ja ilkeyttä, ettei ensinkään ole liikaa, waikka wähän häntä löyhlytömmekin“, intti Saku.

„Älkää pahaa pahalla kostako, sanotaan jo kakkismukseissa ja olen kuullut sanottawan, että tee hyvää tai pahaa, niin edestäsi sen löydät.“

„Sinä olet mielestäsi niin wiisas, että luulet kaikki tietäväsi“, sanoi Saku närkästyen.

„Älä, hyvä weli, niin sano. Koetapa nyt ajatella, olenko puhunut wäärin. Sen minä waan sanon, etten nyt ryhdy neuwoasi seuraamaan. Ellet luowu aikeestasi, niin ryntää sitten Wihtorin kimppuun jos uskallat, mutta minulta et apua saa.“

Sen sanottuaan Nappi meni Wihtorin luo, puhutteli häntä ystävällisesti ja waihettipa hänen kanssaan wielä wyönlufkoakin.

Sen koommin ei weljesten wälillä kuulunut koko jupakasta mitään.

Kului muutamia päiviä. Wihtori sattui uudelleen tulemaan weljeksiä vastaan, ja nyt hän lyöttänsi heidän mukaansa. Heillä oli kuljettawana noin wirstan pituinen taiwal. Sillä wälillä oli iso wetinen puro, eikä sen yli ollut muuta porrasta kuin yksi iso hirsi. Oli satanut ja hirsi oli liukas. Puron yli oli edellä menossa Saku, hänen jälesjään Wihtori. Kesellä puroa luiskahti Sakun jalka ja hän putosi päistikkaa weteen. Nappi päästi kauhean hätäisen parauksen, sillä puro oli wirtawa ja sywä. Mutta samassa tuokiossa paiskautui Wihtori Sakun jälkeen, sai häntä niskasta kiini ja weti hänet ahteelle. Siinä he sitten kuiwailiwat päiwä paisteessa märkiä waatteitansa, ennenkuin lähtiwät liikkeelle.

„Olipa tuo Wihtori kuitenkin hyvä poika, kun weti minut ojasta pois“, sanoi Saku weljelleen, kun he sitten kahden jatkoivat matkaanja.

„Oliittkos nyt hywilläsi, jos olisit saanut tässä tuon-
noin piekjää myllyhyttää Wihtoria, ja oliittko woinut siinä
tapauksesja odottaa häneltä apua?“ Janoi Mappi.

„Mä puhu, weljeni, enään mitään siitä“, Janoi Safu
ja tarttui weljeään kaulaan.

Wiijitoista wuotisia oliwat Katajamäen weljekset, kun
he pääsiwät muutamaan syrjätaloon renkipojiksi. Kyllä koe-
tettiin olla ahkeria ja terhakoita, jottei heitä waan pantaiji
pois ja etteiwät joutuisi uudestaan mierolle.

Ystävällistä talonwäkeä weljekset palweliwatkin kolme
kokuonaista wuotta, ottamatta koko aikana mitään palkkaa,
waikka heille sitä jo lopulta tarjottiinkin; ainoastaan waat-
teenapua heille- annettiin.

Katajamäen kaksioisista kaswoi wankat ja komeat mie-
het. Heitä haluttiin kilwan palweluspaijoihin, joissa mak-
settiin hyviä palkkoja. Ohä wielä he rakastiwat niin toi-
siaan, että tahtoiwat aina olla samassa talosja.

Mappia onnisti nyt niin, että hän nai rikkaan talon
kahdesta isjaruksesta toisen. Tytön uljas ja rikas suku oli
toisin tätä naimista vastaan ja he teliwät kaiffensa estääk-
sensjä siitä mitään tulemast, mutta ei siinä auttanut mikään,
sillä tyttö ei luopunut Mapist.

Mappi sai waimonsa kansja niin ison perinnön, että
hän osti itselleen hywän maatilan.

Muuten olisi ollut nyt kaikinpuolin hywä, mutta Ma-
pilla oli kauhean ikäwä weljeänsä. Hän tuumitteli emän-
tänjä kansja ja tämä suostui siihen, että Safu otettiin kotiin
ja hänelle annettiin toinen puoli maasta. Safulla oli kyllä
taloon tullessaan koko joukko rahoja palkkasäästöistään, mutta
ei kuitenkään niin paljoa, että ne olisiwat likimaihinkaan riit-
täneet puolen tilan hinnaksi.

Weljesten iä ei ollut koskaan ihan parantunut, waan
oli lopulla joutunut suorastaan köyhähoidon huostaan.
Siitä asti kun hänen kaksioisensa woiwat jotakin ansaita,

lokiwat he auttaa ijäänjä. Mutta nyt kun he saivat oman talon, noutuivat he ijänsä sinne. Hänelle laitettiin erityinen kamari, jossa häntä hoidettiin kaikella huolella, ja kaikki kunnioittivat ja palvelivat tuota hywäluontoista ja raihnaisista ukkoa.

Näin elettiin kaikessa sowinnossa ja ystäwytydesjä joku aika. Sitten nai Sakun itselleen emännän, mutta hän sattui saamaan waimokseen kauniin, waan ylpeäluontoisen ihmisen, joka oli tahtonut wallita kaikki. Hänen pitkä palmikkonsa leiskui kaikkialla huoneissa, joissa hän hääri ja pyörähteli kuin oikea emäntä, eikä hän Apin waimokaan pitänyt missään arwossa, waikka tämä oli tuonut mukanaan kaikki mitä heillä oli ja hän itse oli köyhä piikatyttö.

Tämä ristiriitaisuus aikaan sai tawasta hiljaista nahiinaa perheen kesken, waan ei kuitenkaan semmoista, että kylä olisi siitä mitään tiennyt.

Suloutensa mahtiwoimalla luuli Sakun emäntä saawansa miehensä sydämen kääntymään kuinka moneen kieroontahansa, mutta siinäpä hän pahasti pettyi. Saku tyllä rakasti waimoansa kaikella awiomiehen rakkaudella, mutta käski hänen pysyä aisoissaan ja olla häiritsemättä perheen rauhaa.

Kerran paraana niittäikana tulla topstasti weljesten kotiin yhtäkkiä Poro-Annan Wihtori.

„Kah, Wihtorihan se on“, sanoivat Appi ja Saku yhteen ääneen ja meniwät häntä tervehtimään.

„Ollisiko teillä työtä, minä tyllä joutaisin sitä pieksämään?“ sanoi Wihtori.

„Kyllä on, kun waan halunnet sitä tehdä“, sanottiin.

Niillä puhein jäi Wihtori taloon. Hän pysyi siellä yhtämittaa useampia vuosia, eikä hän koskaan kysynyt paljonko hänelle maksetaan palkkaa; oli ja eli waan niinkuin kotonaan. Talosta hänelle tehtiin waatetta ja annettiin tawasta rahaakin. Hän oli uskollinen kuin koira ja teki työtä urhoollisesti; oli niinkuin hän olisi pitänyt itseänsä perheeseen kuuluwana.

Eräänä lauwantai-iltana oli tultu yökuntaniityltä kotiin. Kun oli kylwetty ja illallinen syöty, rupeji Safu muun wäen lewolle mentyä hakkaamaan nurkantaikaisia. Tupa oli siistitty, pöytä ja lattia puhtaiksi pestyt, eikä roskanhippuaakaan nähtynyt lattialla. Periaattunan alla penkillä istui Safu ja hakata nolkutteli tupakkahakkurinsa palturia. Pöydällä oli tupakkaseula ja pari tuohitönttöä, johon hän pakkasi hienonnetut tupakat.

Kun hän siinä yksin hiljaisuudessa työskenteli, tuli Riikka, hänen waimonsa, siihen ja alkoi puhella hänen kanssaan.

„Sen minä sanon, että meidän pitää erota Lapista ja Annasta ja vielä heti paikalla, sillä minä en rupea heidän kanssaan pitemmältä ajumaan“, sanoi Riikka.

„No mitä heissä on sitten wikaa?“ sanoi Safu.

„Wielä häntä kysyy. Eihän tässä ole kellään muilla sanansijaa, Annahan se komentaa ja määräilee kaikki, enkä minä jakja häntä kärkeä“, puhkuili Riikka.

„Senpä mä tiesinkin. Anna on niin siwo ihminen, etten ole monta semmoista nähnytkään. Hän ei puhu päiväkausiin kenellekään mitään, pahaa ei ensinkään ja tekee asiaa niin paljon kuin kerkiää. Mutta sinä olet niin paha ja ylpeäsiuinen, että kaikkien sinua pitäisi paslata ja kumarrella. Päiwäkaudet sinä piikkeilet ja kärtyilet kaikille ihmisille, etteihän sinuun woi olla tuskaantumatta parhaalla tahdollaankaan. Ettes häpeä! Annahan tähän on tuonut mitä meillä on ja sinä julkeatkin olla tuommoinen. Sinun ei tarwitse puhuaakaan eroamisesta, sillä minä en eroa welijestäni niin kauan kuin elän“, tuumaili Safu wakawasti.

Riikka lähti wihapäisjä tuihuten pois. Hän sieppasi tuwasta mentävän kamarin owesta awaimen ja sanoi: „Siellä semmoinen mies olkoon, eikä sinun tarwitse tänne enään koskaan tulla“, ja löi samassa owen luffoon.

Safu ei näyttännyt olewan millänäkään waimonsa tuihuamisesta. Hän hakata nalkutteli waan tupakkansa loppuun, pakkasi ne tönttöihin, siwosi pöydän ja siirsi tupakkahakkurin

pöydän latwan alle. Sitten meni hän tynnosti kamarin owen taa ja kolkutteli sitä hiljalleen pyytäen päästä sijalle.

„Pysy siellä ilkiö“, kuului kiukkuinen ääni kamarista.

Saku palasi tynnosti takaisin tupakkaruhmonsa luo, otti sen syliinsä ja alkoi kantaa hysyhtellä sitä kamarin owea kohden. Päästyään owen luo, pukkasi hän ruhmolla oween ja owi lensi lukkoineen auki. Sitten astui Saku tynnosti kamariin, painoi owen kiinni, eikä sen koemmin kuulunut sieltä hiiren hiiskausta.

Wihtori oli nafkaunut illalla penkille maata ja siihen nukahtanut. Mutta kun Riikka tuli tupaan, heräsi hän ja näki koko heidän jupakkansa.

Talossa sattui olemaan eräs suulas kylän akka, Posti-Kaisaksi kutsuttu. Tämän kuullen sattui Wihtori kummailemaan kuinka siukas ihminen kuitenkin Riikka oli, vaikka hän oli luullut häntä hyväksikin.

Tämän kertasi Posti-Kaisa heti Riikalle ja siitäkos tämä kataantui silmittömäksi.

„Kaiikkia maankulkijoita roistoja tähän kootaan silmillä olemaan, ja ellei häntä paikalla eroteta talosta pois, niin minä en ole tuntiakaan talossa“, pauhasi Riikka mennessä kamariinsa. Uappi, joka oli isäntänä talossa, käveli myöskin sinne ja towin ajan päästä tuli sinne Sakukin.

„Kuinka sinä, kälyni, voit tuolla tawalla häwäistä itseäsi koko wäen kuullen?“ puheli Uappi. „On koettu kaikin-tawoin peittää sinun wirheitäsi, mutta eihän niitä mitenkään voi salata, kun itse olet noin kowin julkiisesti tawattoman suulas. Wihtoria ei meiltä panna pois, jos hänen waan haluttaa olla, sillä hän on awullinen työmies eikä mikään roisto.“

„Miinhän se on. Kaiikki minua jyršiwät, syöwät ja sortawat; muut ne owat kaiikki hywiä, minä waan yksin paha. Minä en jaksa tätä kauemmin färsiä“, sanoi Riikka pillahtaen itkuun.

„Sitä ei voi tukaan uskoa, kuinka monta ristiä, murhetta ja waiwaa sinä olet tuolla pahalla luonnollasi minulle tuottanut“, sanoi nyt Saku. „Et sinä ainoastaan minun rauhaani häiritse, mutta sinä pilaat, turmelet ja myrkytät koko wäen elämän. Ihminen olisi mitä parhaimpia ja tykenewempiä ihmisiä olla saattaa, kun waan tykenisi hillitsemään sijunsa. Koeta, hyvä ihminen, ottaa waaria Jumalan sanasta ja tottele omantuntoosi ääntä, niin ei wieläkään ole myöhäistä parantaa elämääsi“, puheli Saku.

Riikka ei wastannut mitään, hän waan itkeä nyyhkytti ja miehet lähtiwät wihdoin kamarista pois.

Riikka otti nyt toisen kurssin itselleen, saawuttaaksensa tarkeitusperänsä. Hän ei tehnyt päiwäkausiiin pienintäkään taloudellista asiaa. Päiwät päästänsä piti hän kamarinsa lukittuna eikä päästännyt ketään sijälle. Tawasta käwi hän salaa syömässä ja kun sattui olemaan tilaisuutta, kantoi hän ruokaa kamariinsa. Mitä hän siellä ollesansa teki ja toimi, sitä ei tietty. Illalla maatapanoaikana täytyi hänen kuitenkin awata Sakulle owi. He wiettiwät siellä niin tyyntä ja hiljaista elämää, ettei kamarista kuulunut hiiren hiiskausta. Saku oli hiljainen mies ja muutenkaan häntä ei haluttanut mitään puhua keskinäisistä wäleistään, ettei hänenkään kauttaan saatu tietää, mitä he keskenänsä oliwat tuumailleet.

Tämmöistä menoa kesti useampia wiikkoja, sillä tällä äkäisyyhdellään luuli Riikka wihdointin tarkeitusensa saawuttawansa ja saawansa eron weljesten wälillä toimeen.

Kuitenkaan ei tukaan piitannut Riikan musjottamisesta mitään, annettiin waan hänen olla ja elää niinkuin hänen halutti; wäki eli ja oli hywässä sowinnossa niinkuin ei koko Riikkaa oikkuineen olisi ollut olemassakaan.

Riikka oli toiwonut tällä tempullaan ainakin sen woittawansa, että häntä kaikin tawoin koetettaisiin lepyttää ja pyydellä taasinkin elämään tawallista elämäänsä ja tekemään talon töitä. Mutta kun hän huomasi, ettei hänestä wälitetty tuon enempä, sapetti se häntä niin, ettei hän ollut woida

päivästä toiseen päästä. Tufala oli pitemmältä tämmöistä sietämätöntä elämää wiettä ja toisekseen oli hänen häpeä peräytyä ja ruweta olostamaan muiden ihmisten seurassa. Mutta waikka hän olisi kuinkakin koettanut ähtiä, puhkia ja taistella pahan sijunsa kanssa, täytyi hänen kuitenkin wihdoin taipua. Hän rupefi pitämään awainta kamarinsa owessa ja alkoi olla muiden ihmisten parissa ja tehdä asiaa, mutta paksu sielu oli hänellä wielä nytkin. Syömään hän tuli kyllä aina muiden kanssa, mutta ei puhunut kenellekään yhtään sanaa, ei sittenkään, waikka joku häneltä jotain kysyikin.

Tämmöistä menoa kesti nytkin useampia wiikkoja, mutta ei tämäkään elämäntapa tuntunut Riikasta mieluiselta. Häntä waiwasi ja pakoitti katkematta se tunto ja tieto, ettei hän ole niinkuin muut ihmiset ja että tähän elämän tufaluuteen hän itse on syypää. Hän tunsi tunnossaan, kuinka muut ihmiset häntä katsoivat ylen hänen oikkujensa takia. Niin, hän kyllä tiesi ja tunsi tunnossaan, että hän oli wäärässä ja että olisi tehtävä parannus ja ruwettava elämään parempaa, uutta elämää, mutta paha siju ei antanut perään.

Muu wäki ei nytkään piitannut Riikan puhumattomuudesta yhtään mitään. He puheliwat ja toimitteliwat keskenään kaikessa sowinnossa ja ystäwyydessä kaikenlaisista taloudellisista asioista ja töistä, eiwätkä näyttäneet kaipaan Riikkaa ensinkään; tustin loiwat silmiäänkään häneen, kun hän mököttäen kulki siwuitse.

Eräänä kertana tuli suutari taloon.

„Minkälaiset kengäwarat Riikalla on; tulisitko sinä toimeen yhdellä parilla, kun ei tahdo nahka riittää, että kaikille tehtäisiin kaksi paria?“ kysyi Alppi säwnyisästi.

„On minulla kaksi paria hywiä eheitä kengiä, kyllä minä tulen yhdelläkin parilla toimeen“, wastasi Riikka.

Tämä oli ensimmäinen puhe minkä hän oli parin kuukauden ajalla suustaan päästännyt. Oikein muu wäki säpsähti, kuullessaan Riikan puhuvan ihmisiikji. Tästä alkaen rupefi Riikka taasentfin puhumaan tawalliset asianja kuten ennenkin.

Muutamana kertana tuli Wihtori isännän kamariin.

„Minä tulin ilmoittamaan teille, että minä haluaisin nyt erota talosta“, sanoi Wihtori.

„Mitä sinun päähäsi nyt on ampunut, kun pois ha-
luat? Onko joku sinua loukannut?“ uteli isäntä.

„On parikin syytä tähän pyyntööni. Olen huomannut, että minä olen tullut pahaksi silmätikuksi Riikalle ja hän soiji pääjensä minusta. En tahtoisi olla kenellekään pahennus-
seksi ja riidanaiheeksi. Mutta oikea syy on kuitenkin toinen. Olenpa tullut huomaamaan, että aatton mies on kuin aida-
ton niitty ja olen aikonut ruweta tässä naimapuuhin.“

„Eihän toki — no mistä wainen?“ sanoi isäntä hörös-
tyen ja katsoi kiinteästi Wihtoria silmiin.

„Tuoltahan sitä Kupulasta.“

„Senkö meidän torppariwainajan lesken, Tiinan?“

„Sitähän sitä“, sanoi Wihtori wähän ujostellen ja tuh-
rafi käsielällään nokkaansa.

„Miotko sitten mihin wiedä waimosi?“

„Olen ajatellut sitä, että jos torpan huoneet saisiwat
olla teidän maalla“, arweli Wihtori.

„Etkö haluaisi ottaa koko torppaa haltuusi?“ kysyi isäntä.

„Kyllä olen sitäkin miettinyt, waan en uskaltanut siitä
mainitakaan.“

„Kernaasti saat koko torpan haltuuli tiluksineen päwi-
neen, kun waan teet siitä tawalliset päiwätyöt taloon ja
muutenkin olet palkan edestä talossa työssä, kun omilta töil-
täsi joudat. Minä en mielelläni päästäisi sinua kaikenni
talosta irti. Muutoin olkoon wain onneksi uudet aikeesi ja
onhan niin syytä toiwoaakin, sillä Tiina on kelpo ihminen“,
puheli isäntä.

Isäntä ja Wihtori pistäysiwät luffarilla ja siellä teh-
tiin heti kirjallisesti torpan kontrahti.

Kun Riikka sai tietää, että Wihtori kuitenkin poistui
talosta, oli hän sangen tyytywäinen itseensä, sillä hän otak-
sui oikeillaan kuitenkin saaneensa sen aikaan. Mutta kun hän

sai tietää, että Wihtori jää taloon torppariksi, oli hän taas pari viikkoa puhumatonna.

Kyllä Riikka eteenkin päin koetti kaikella tawalla saada weljesten wälin häivytyksi, mutta kaikilla oikuillaan ei hän woinut mitään heihin waiuttaa ja rauha ja sopus pyysi edelleen entisellään weljesten ja muun perheen wälillä.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
kustannuksella on ilmestynyt:

Lehtori J. A. Maunu, Kuvauksia Jeesuksen ajan historiasta. Kartalla varustettu. Hinta sid. 2 mk. 50 p.

»Oikein ymmärtääksemme Jeesuksen vaellusta ja opeuksia, on tarpeellista tutustua hänen-aikaisiin olosuhteisiin juutalaisten kesken, sen kautta kun selviää monet kohdat evankeliumeissamme. Opastajaksi uuden testamentin lukemisessa on tämä teos monessa suhteessa hyvä. Tekijä on perehtynyt aineeseensa ja tarjoo lukijoilleen *parasta mitä nykyaikana on saatavissa*. Kirjoitustapa on hyvin kansantajuinen ja kieli hyvä. Soveltuu kaikkiin kirjastoihin.»

(Kansanvalistusseuran arvosteleva luettelo.)

C. Wagner, Kotilieden ääressä. Ranskalaisesta alkuteoksesta suomennettu. Hinta sid. 2 mk. 50 p.

»Tämä kirja on *hyvä kirja, paras kodinkirja, mikä on koskaan käsiini osunut*. Siinä on todellista elämänviisautta joka lehdellä. Sen on kirjoittanut ihminen, joka on elänyt avoimin silmin ja ymmärtänyt yhdistää runsaat kokemuksensa avaraksi maailmankatsomukseksi.» (Päivälehti.)

C. Wagner, Ystävä. Sisäisiä keskusteluja. Ranskan kielestä suomensi Aune Krohn. Hinta sid. 2 mk. 50 p.

Tämän kirjan Wagner on omistanut poikavainajalleen. Se sisältää tuskan synnyttämiä ajatuksia, jotka ovat yksinäisillä kävelyretkillä, ylävillä vuoristopoluilla puhjenneet surevan isän mieleen. Ne ovat sisäisiä keskusteluja näkymättömän ystävän kanssa, jotka edustaa *uskonnon lohduttavaa ja puhdistavaa voimaa*. Se on kauneimpia uskonnollisia kirjoja, mitä nyt osaamme tarjota.

Charles Kingsley, Syvyydestä. Sanoja murheellisille. Suomensi P. Brofeldt. Sid. 2 mk.

Kingsley on englantilainen kirjailija ja pappi, jonka ajatukset tapailevat ihmissielun syvyyksiä ja jonka kieli on klassillisen kaunista.

Juom. marmo k. 1.

Päivärinta

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOEELMA

120 102 2040

X

